

Проект

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ФИЗИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ,
ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ, СПОРТА
И СПОРТНО-ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ
(2023 – 2034 г.)

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение / 7

Част I: Анализ на въздействието на Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в РБ 2012–2022 / 9

I.1. Организационно състояние / 9

I.2. Ресурсно осигуряване / 14

I.2.1. Спортна инфраструктура / 14

I.2.2. Финансово осигуряване / 17

I.2.3. Кадрово осигуряване / 22

I.2.4. Научно-медицинско осигуряване / 25

I.2.5. Международна дейност / 27

I.3. Основни направления / 33

I.3.1. Физическо възпитание, физическа активност и спорт в свободното време / 33

I.3.2. Организиран спорт в системата – образователни институции, ДЮС, ведомствени организации / 41

I.3.3. Спорт за високи постижения / 48

Част II. Визия, мисия, основни принципи, стратегически цели / 56

II.1. Визия / 56

II.2. Мисия / 56

II.3. Основни принципи / 57

II.4. Стратегически цели, мотиви, оперативни цели, дейности и механизми, индикатори за проследяване на въздействия / 57

Част III: Управление и междуинституционално сътрудничество / 90

III.1. Демографско състояние / 90

III.2. Министерството на младежта и спорта / 93

III.3. Междуинституционално сътрудничество и координация / 95

III.4. Финансиране на дейностите и контрол на разходите / 97

Източници на информация / 99

СПИСЪК СЪС СЪКРАЩЕНИЯ

БОК	– Български олимпийски комитет
ДЕППМС	– Дирекция „Европейски програми, проекти и международно сътрудничество“
ДИПОП	– Дирекция „Инвестиционна политика и обществени поръчки“
ДККСП	– Дирекция „Координация и контрол на спортната подготовка“
ДСВСУ	– Дирекция „Спорт за всички и спорт за учаци“
ДСВП	– Дирекция „Спорт за високи постижения“
ДСК	– Държавен спортен календар
ДЮС	– Детско-юношески спорт
ЗФВС	– Закон за физическото възпитание и спорта
МВР	– Министерство на вътрешните работи
МЗ	– Министерство на здравеопазването
ММС	– Министерство на младежта и спорта
МО	– Министерство на отбраната
МОН	– Министерство на образованието и науката
МТСП	– Министерство на труда и социалната политика
МСК	– Международен спортен календар
НСИ	– Национален статистически институт
НСА	– Национална спортна академия „Васил Левски“
СВП	– Спорт за високи постижения
СОС	– Спортни обекти и съоръжения
СУ	– Спортни училища
ФВС	– Физическо възпитание и спорт

ВЪВЕДЕНИЕ

Представената Национална стратегия за развитието на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност 2023–2034 г. (наричана по нататък Стратегия 2023–2034) се основава на основополагащите приоритети и цели, залегнали в Конституцията на Република България и Закона за физическото възпитание и спорта.

Стратегия 2023–2034 е правителствен документ, в който са изложени принципните подходи, основните насоки и политики за развитието на националната система за физическо възпитание и спорт в Република България. Тя очертава и приоритетната роля, отговорности и координационни функции за нейното осъществяване на водещата специализирана държавна институция (в настоящия момент – ММС).

Същата е разработена – структурно и методологично, като закономерно продължение на действащата до момента Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022 г. (наричана по нататък Стратегия 2012–2022). Въз основа на резултати и анализи на въздействия по отделни секторни политики от посочения предходен документ са изведени ключови изводи, формирани обективна основа за реструктуриране, необходимо актуализиране и извеждане на стратегически цели и политики.

Стратегията е насочена към максимално широк обхват от български граждани, желаещи да подобрят своя здравен статус и качество на живот чрез осъзната промяна в отношението и културата на практикуване на физически и спортни дейности. Те са подпомогнати от активна държавна и общинска политика за подобряване на условията и насърчаване развитието на физическата и спортната активност.

Стратегия 2023–2034 е документ, който е в съответствие и с водещите световни и европейски харти и стратегии, по-специално: Международната харта за физическо възпитание и спорта на ЮНЕСКО; Глобалния план за действие за увеличаване на физическата активност за периода 2018–2030 г. и Стратегията за физическа активност за европейския регион на СЗО (2016–2025 г.); Препоръката на Съвета на ЕС от 26.11.2013 г.

относно насърчаването на укрепваща здравето физическа активност; Европейската харта за спорта (2021 г.); Олимпийската харта на МОК.

Определената в Стратегия 2012–2022 главна стратегическа цел: „*Утвърждаването на физическото възпитание, спорта и социалния туризъм като средство за подобряване на здравето и физическата годност на населението, максимално разширяване дела на обхванатите в организирания спорт за всички от разнообразни социални групи, както и издигане на спортния престиж на нацията на световно равнище*” може да бъде възприета като целева насока за изграждане на новата Стратегия 2023–2034 със съответни изменения, допълнения и формулировки за всеки неин сектор.

Реалните институции, които се явяват изпълнители на целите на Стратегия 2023–2034, са органите на държавната и общинската власт, активно подпомагани от обществените спортни организации, фитнес и други частни спортни формирания, свързани с физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност на населението на България. Конкретни измерения по отношение на механизмите и технологиите на дейности ще се формулират в съответни програми на национално и секторно ниво. Те ще съдържат конкретни дейности за реализиране на поставените цели, мерки, индикатори, източници на финансиране, индикативни срокове и отговорни институции. Изпълнението на програмите ще се контролира, отчита и води до необходими корекции.

Националната стратегия за развитието на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност (2023–2034 г.) съдържа три части. Част I представя обобщен анализ и основни изводи относно въздействието на Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България за периода 2012–2022 г. върху системата на физическото възпитание и спорта. Част II съдържа визията, принципите, стратегическите цели и свързаните с тях политики, дейности, механизми и индикатори за проследяване на въздействия. Част III включва управлението на процесите и механизмите за междуинституционално сътрудничество между всички заинтересовани страни в реализацията на мерките и политиките в отделните направления на Стратегия 2023–2034.

ЧАСТ I:

Анализ на въздействието на Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в РБ 2012 – 2022 г.

I.1. Организационно състояние

Периодът 2012 – 2022 г. се характеризира с динамични промени във всяка една област от живота на страната и обществото, включително физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност. Същевременно се установява, че през изминалия десетгодишен период е налице активизиране на редица държавни институции, имащи връзка с дейността на системата на физическото възпитание и спорта (ФВС). Наред с анализиранията и отчитана Стратегия 2012 – 2022 са приети и други национално значими стратегически документи, които очертават политики в различни направления от дейности, имащи отношение към физическата активност и спортната дейност на целеви групи от населението, като:

- *Национална програма за развитие: България 2030* е ключов рамков стратегически документ, определящ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения. Здравето и спортът са изведени като национални приоритети, а областите за въздействие, касаещи спорта, включват: Физическа активност и практикуване на спорт (12.4.а), Спортна база в училищата (12.4.б); Спортни обекти и съоръжения за практикуване на спорт (12.4.в);

- *Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България 2021 – 2030 г.*, включваща образователни политики за създаване на спортна култура, цели и мерки за разширяване на дейностите свързани с повишаване на двигателната активност, развитие на способностите и талантите на децата и учениците с изявени интереси в областта на спорта и подкрепа за постигане на високи постижения.

- *Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България 2019–2030 г.*, насърчаваща участието на възрастните хора в обществения живот. Акцентът е върху осигуряването на условия за въз-

растните хора да упражняват физически упражнения и спортни дейности като средство за социалното им приобщаване и укрепване на здравето. Планът за изпълнение към стратегията предвижда финансово подпомагане на спортни федерации за подпомагане на участието на възрастни хора и ветерани спортисти или любители на спорта в спортни прояви от държавен и международен спортен календар;

- *Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 г.*, целяща подобряване на качеството на живот на хората с увреждания чрез осигуряване на възможности за участие в спортни дейности през свободното време като фактор за повишаване на качеството им на живот и подобряване на пълноценното и равноправното им участие в социалния живот;

- *Национална стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта (2015–2024 г.)* – анализира състоянието на мерките за борба с допинга в България и формулира цели и мерки за действия, които да спомогнат за постигането на среда с минимален риск от разпространение и употреба на допинг сред спортистите и хората, които спортуват в свободното си време. Основната цел на стратегията е допинг-превенцията, като отчита най-ефективните средства в борбата с допинга – информацията и образованието.

Политиките и дейностите в рамките на националната система на ФВС са трансформирани към бенефициентите посредством разработване на програми и стратегии на общинско ниво, реално свързани с българското население. Приета е актуална нормативна уредба за регламентиране на дейностите в различните направления от системата на ФВС (Приложение).

Необходимо е да се отбележи, че формирането и развитието на националната система за ФВС у нас, от гледна точка на цели, приоритети, структура, функции, процеси, промени, ресурсно осигуряване, ефекти върху хората, е продължаващ резултат от непрекъснати и динамични взаимодействия между *държава, частен бизнес сектор и обществени групи*. По принцип *частният сектор* е движен от мотива за правене на печалба в условията на регулирана конкурентна среда, а *общественият сектор* – от мотива за задоволяване на потребностите и нуждите от спортуване, здравеукрепване, социализация, реализиране на таланта и развлечението на различни групи хора чрез предоставяне на услуги и възможности (като вид социално благо). Третият стълб – *държавата* – се ръководи от дългосрочни политически приоритети и визии за развитие, превръщайки се в регулатор на първите два.

Характерно за **публичния сектор** (обединяващ специализирани държавни институции, водеща от които в момента е Министерството на младежта и спорта (ММС)) е, че запази ключова роля при определянето на приоритетите и целите в областта на ФВС. Осигурявайки по-голямата част от финансирането, той се превърна и в основен „инвеститор”. В замяна на целево финансиране на лицензираните федерации и клубовете е отредена ролята на партньори за осъществяване на широк спектър от цели и политики (често в остър дисонанс с техните собствени такива и при липса на адекватен капацитет). Този вид връзки продължават да се основават на централизиран подход на управление и политики приоритетно в спорта за високи постижения (СВП) и отделни елементи от детско-юношеския спорт (ДЮС), където водещо място имат 22 спортни училища (6 държавни) през 2012 г., а по настоящем – 25 училища (от които 6 запазили статута си на държавни и 19 общински).

Обективно може да се направи и изводът, че продължава дисбалансът между заявени приоритети – физическата активност и здраве, от една страна, и международен спортен престиж - от друга. Той е най-ясно изразен в разпределението на финансовите средства и останалите видове ресурсно осигуряване.

Ключова роля имат и общините, тъй като именно там се създават най-благоприятните условия и възможности за предоставяне на услуги, състезания и форми на участие на хората във физически и спортни дейности по техен избор. Там е и мястото, където са изградени и работят най-важните субекти в спорта – клубовете на местно ниво. Общинските политики през анализирания период се характеризират с децентрализиран подход посредством програми и регионално обусловени дейности. Формираща се тенденция през последните години е, редица общини, възползвайки се от проекти с европейско финансиране, да изграждат общодостъпни места за физически активности и спорт (напр. откритите фитнеси в парковете).

Неправителственият спортен сектор, към които на национално равнище могат да се причислят *Българският олимпийски комитет (БОК), спортни федерации, асоциации и съюзи*, е продължил участието си в ръководството и развитието на всички олимпийски и неолимпийски спортове у нас. След влизане в сила на новия ЗФВС от 2019 г. спортните федерации се разделят на два вида – по един или сходни видове спорт и многоспортови. По данни на Регистъра на лицензираните спортни федерации към ММС съществуват 104 лицензирани национални федерации, от които 92 по един или сходен вид спорт и 12 многоспортови. Съобразно

новите законови изменения в спортните федерации по един или сходен вид спорт могат да членуват единствено спортни клубове по съответния вид спорт.

В унисон с утвърдилият се пирамидален модел на организация на спорта в Европа *спортните клубове* се възприемат като „гръбначния стълб“ на всяка една спортна система. По данни на Регистъра на спортните клубове на ММС към 2022 г. има вписани 3845 клуба, членове на лицензирани спортни федерации по един или сходни видове спорт (към 2012 г. е имало 4303 спортни клуба). По подобие на федерациите, в които членуват, мнозинството от клубовете са сдружения с нестопанска цел в общественополезна дейност, което им дава възможност за финансиране с публични средства. Съгласно ЗФВС (2019 г.) има два вида клубове – спортен клуб за развитието на един или сходни спортове и многоспортов клуб. Нов момент е регламентирането на възможността за създаване на спортни клубове на висшите училища. Законовата забрана един клуб да членува в повече от една лицензирани федерации, извън случаите на многоспортови федерации, преодолява констатацията от предходната стратегия, че има спортни клубове, които членуват в различни федерации към 2012 г. Това води и до намаляване броя на вписаните в регистъра клубове.

Изминалият 10-годишен период се характеризира и с ускорено развитие на процесите на професионализация и комерсиализация. Те наложиха като практика и у нас формата на професионални лиги, в които участват и се състезават професионални спортисти и отбори. Подобни структури има основно във футбола и няколко в баскетбола и волейбола, докато в индивидуалните спортове такива липсват.

Изводът е, че през анализирания период не са настъпили съществени структурно-организационни изменения по отношение на установения в България модел на спорта. Същевременно децентрализиращият подход, основан на автономност на самоуправление, е бил успешно съчетаван с централизиращия подход на регулации и финансиране на дейности от ММС или общините чрез въведения още през 2005 г. програмно-проектен подход. Необходимо е да се подчертае и тенденцията на ускорени инвестиции от страна на ММС и редица общини в изграждане и модернизация на спортна инфраструктура с национално и регионално значение.

Частният сектор през анализирания период може да се окаже като бързо променящ се и значим за физическата активност. С навлизането на пазарните принципи и в спорта особено в големите градове се появиха много клубове, предлагащи тренировка и обучение в детски гра-

дини, училища, на общински и частни спортни съоръжения. Значително развитие в спортните услуги бележат и собствениците на специализирани зали за фитнес, аеробика, каланетика, йога, пилатес, тай бо, бойни спортове. При засилена вътрешна конкуренция фитнесът продължава да привлича все повече клиенти предимно в големите градове. Данни от проучванията показват, че към 2019 г. (преди COVID-19 пандемията) у нас са функционирали около 700 комерсиални фитнес клуба, към които могат да се добавят и още около 500 фитнес оператори в хотелски и СПА комплекси (Sandanski & Girginov, 2020). Предлагащите услуги са платени и осъществявани в по-качествена материална база с добре подбрана индивидуална насоченост в зависимост от личните особености и предпочитания на клиента.

Може да се обобщи, че в периода на действие на Стратегия 2012–2022 е налице обогатяване на услуги, средства, форми, места и възможности за практикуване на физически и спортни дейности. Появилите се нови реалности поставят и нови предизвикателства пред ММС, общините и финансираните с публични средства спортни организации. Наред с идентифицираните проблеми и позитивните тенденции в развитието на системата на ФВС, през изминалия период българското общество премина и продължава да живее в различни по своя характер кризи. Развилата се в световен мащаб пандемия, причинена от COVID-19, както и нарастващата демографска, социална и икономическа криза, рефлектират пряко върху развитието на системата.

Локалните предизвикателства и глобалните процеси налагат качествено и количествено разширяване на наличния експертен и организационен капацитет за адекватно управление на политики, програми и дейности на национално, областно и общинско ниво. Естествени партньори на ММС са всички ангажирани структури от системата на изпълнителната власт. Така например МОН и МЗ формират основните политики на държавата, призвани да отговорят на важни обществени въпроси като здравето и образователния и професионален капацитет на българската нация. Обвързаността на тези политики с политиката в областта на физическата активност, спорта и спортно-туристическата дейност е безспорна. Затова е необходимо оптимално междуинституционално взаимодействие при съгласуване, интегриране и координация на визии, ресурси и действия в настоящото време на предизвикателства. Инициатор в тези процеси закономерно се явява ММС.

1.2. Ресурсно осигуряване

1.2.1. Спортна инфраструктура

В предходната Стратегия 2012-2022 в това направление е заложено като цел разработване и прилагане на единна концепция за изграждане, категоризиране, контрол и ефективно управление на спортната инфраструктура в страната. Установява се изпълнение основно по отношение процеса на паспортизацията и категоризацията на спортните обекти и съоръжения (СОС). За целта ММС е въвело два публични електронни регистъра – *Регистър на спортните обекти* и *Регистър на обектите за социален туризъм*. Приета е и необходимата нормативна база за управление, стопанисване, условия и ред на ползване на СОС.

От съществено значение се явява нормативната уредба в новия ЗФВС по отношение на спортната инфраструктура и по-специално регламентацията на 30-годишните наеми с инвестиционен елемент. Механизмът може да се разглежда и като ефективно средство за насърчаване на публично-частното партньорство в това ключово за системата на ФВС ресурсно направление.

Същевременно се установява отсъствието все още на нормативни актове, които да определят изискването за съответствие със световните, европейски и български стандарти за спортни обекти и спортни съоръжения. Парадоксално в случая е хармонизирането от ТК-88 на БИС на редица подобни стандарти с превод на български език и отсъствието от друга страна на тяхното адекватно прилагане. Само частично е решен въпросът за физическата достъпност и специфична ползваемост на СОС от страна на хора с увреждания. Съществени резерви има и по отношение ефективността на техния мениджмънт относно приоритетното провеждане на спортни събития, както и уплътняването с други видове събития. Необходимо е да се посочи, че оптимизирането на тяхното управление и използваемост е повлияно и от редица обективни външни фактори, които са извън обхвата на контрол от собствениците на СОС, като например кризата с COVID-19.

Остава дискуссионен и въпросът дали моделът на търговски дружества е най-целесъобразна форма за управление от гледна точка на: отношения със спортни организации с общественополезна дейност; икономически интереси на дружествата и съответствие с обективните финансови възможности на потребителите, в т.ч. граждани.

Открит проблем е също отсъствието на системи от информативни индикатори, по които да се планират и разпределят финансовите средства за спортна инфраструктура в страната. Така например в редица

населени места в страната, като част от изпълнението на Програма за развитие на селските райони, бяха изградени СОС с европейски средства, без задълбочена и аргументирана обосновка за тяхната социална и икономическа целесъобразност, кореспондиращи на демографска картина и тенденции, традиции, необходимост. Отсъства също и периодичен анализ за въздействието на наличната спортна база върху заниманията със спортни дейности. Известно е, че механизмите и средствата за мотивация за спортуване при всяка социално-възрастова група са различни, а поведенческата промяна е комплексен процес, който не може да се приписва на един ресурсен фактор.

В този смисъл може да се обобщи, че липсата на фокусирани национални представителни проучвания, с детайлни данни относно използваемост на спортните бази, социално-демографски профил на ползващите СОС групи граждани, модели и честота на ползване, удовлетвореност допълнително възпрепятства правенето на обективен анализ и оценка на потенциално генерираните социални ефекти. Едно от малките изключения е Столична община, където има възложено и проведено социологическо изследване от „Алфа Рисърч“ през 2018 г., част от което засяга и оценка на спортната инфраструктура. С цялата условност на правене на генерализации, по данни на НСИ, към 2020 г. в Столична община живеят близо 1 330 000 души, които съставляват 19% от населението на страната, или 26% от градското население. Установява се, че 59% от анкетиранияте считат, че има добре развити платени спортни обекти в квартала им спрямо 40%, за които подобни съоръжения липсват. По отношение на безплатните спортни обекти (общинските фитнес площадки) почти еднакъв дял от гражданите на София са на двете позиции (47% смятат, че има подобни обекти спрямо 52%, за които безплатни спортни съоръжения липсват в квартала).

Оказва се, че макар и близо половината от софиянци да са информирани за наличието на спортни съоръжения в техния квартал, едва 10% са редовни техни ползватели. От данните също така става ясно още, че използването на безплатните квартални, най-вече фитнес площадки, е дори по-ниска – 4%. Заключение е, че тези ниски стойности на използване на двата вида СОС разкриват, че освен необходимостта от прецизиране на планирането при изграждане на подобни обекти, следва да се акцентира и върху цялостното популяризиране на спортните дейности и техните ефекти.

В този контекст внимание заслужава констатацията от проучването на Kantar TNS BBSS по поръчка на Европейската комисия (2022), че България е страната в ЕС, в която най-нисък процент анкетираните са съгласни

с твърдението, че мястото, където живеят, им предлага много възможности да бъдат физически активни – 13% са напълно съгласни, 28% са склонни да се съгласят.

В изминалия период за построяване и реновиране на спортни съоръжения на територията на предимно малки и средни общини в страната по линия на ММС са отделени значителни средства. Така например за 2014 г. стойностите варират от над 17 млн. лв. до близо 13.5 млн. лв. през периода 2018-2020 г. и 5 млн. лв. през 2021 г. Не стават ясно обаче критериите, по които са извършвани финансиранята от гледна точка на демографската характеристика на жителите в отделна община, прогнози за развитие, потребности за практикуване и други важни показатели за целесъобразност.

Друга значима територия за насърчаване на физическата и спортната активност на подрастващите са училищата и детските градини. С цел проучване на условията за физическо възпитание и спорт за децата и учениците ММС инициира процес за събиране на данни относно наличието на закрыта материална база за спорт в училищата и детските градини на територията на страната. В тази връзка е разработена методологична рамка, въз основа на която през 2018 г. Националният статистически институт (НСИ) извърши пилотно изследване за наличието на закрыта спортна база в българските училища и детски градини. Данните показват, че от 2591 училища на територията на страната (от тях 1692 са в градове, а 899 – в села) 697 разполагат с физкултурен салон с размери, отговарящи на нормативно определените стандарти, а в 478 няма физкултурен салон или пригодно помещение за спорт. Състоянието на детските градини е дори по-притеснително – от общо 2551 детски градини с физкултурно-музикален салон, отговарящ на нормативно определените стандарти, разполагат едва 537, а 1259 нямат салон или пригодно помещение за спортни дейности. Също така става ясно, че едва 75 училища (2.9%) и 88 целодневни детски градини имат плувен басейн.

Поради недостатъчната материална база за спорт в училищата, реализирането на приоритетите в областта на спорта в училище следва да се насочи към установяване на реални партньорства между училищата и спортните клубове при реализиране на учебния час за спортни дейности и на спортните дейности извън учебния план, наред със създаване на възможности за ползване на общинската спортна база. По предложение на ММС тази политика намира отражение в мерките, предвидени в „Програма за образование“ за програмен период 2021–2027 година.

През 2022 г. за първи път Министерският съвет одобри национална Програма за изграждане на нови и ремонт на съществуващи спортни

площадки в държавните и общинските училища, която ще подобри условията за физическо възпитание и спорт в българските училища. Дейностите, предвидени в програмата, се очаква да допринесат за модернизирание на спортната инфраструктура в училищата, пълноценното използване на дворните пространства.

Спортните клубове ползват спортна база предимно общинска собственост, която се предоставя безвъзмездно или срещу наем в съответствие с нормативната база на съответната община. Съществен проблем в повечето населени места е състоянието на тренировъчните бази и съоръжения. Що се отнася до материално-техническата база за подготовка на спортистите от националните и проектоолимпийските отбори, предвид факта, че в голямата си част подготовката им е централизирана, същата основно се е провеждала на СОС, управлявани от търговските дружества към ММС. Не винаги обаче условията за качествена подготовка са отговаряли на най-новите технологични достижения и стандарти.

1.2.2. Финансово осигуряване

В областта на финансирането е приложен механизмът на програмно-проектния подход за финансиране на дейности по годишни програми. Една от целите в предходната Стратегия 2012–2022 г. е била системно увеличаване на средствата за спорт до достигане на 0.5% от БВП, както и постигането на разумен баланс между държавното, общинското и частното финансиране. Несъмнено тези нива не са изпълнени и все още са актуални. За сравнение, по данни на Евростат от 2018 г. средно публичните разходи за спорт на глава от населението за страните от ЕС в абсолютна стойност са 113 евро (0.8%), а за България – 11 евро, което отрежда последно място за страната по този показател.

Налице са законови промени, гарантиращи минимални диференцирани размери на средствата за спорт за подрастващите. По предложение на ММС през 2020 г. са увеличени минималните средства за физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност на деца и учаци в институции в системата на предучилищното и училищното образование и във висшите училища. Увеличаването на финансовите средства цели повишаване на удовлетвореността и насърчаване на мотивацията на общо около 1 060 000 деца и учаци за здравословна физическа активност, занимания със спорт и участие в спортно-туристически дейности, както и за участие в спортни прояви – училищни и студентски турнири, състезания, спортни празници и мероприятия.

През 2021 г. за първи път образователните институции в цялата страна са получили и допълнителни средства за физическо възпитание и спорт в размер съгласно определените нови стойности. Същевременно е необходимо да се посочи, че реалната стойност на тези средства не отчита инфлационните процеси. Също така са създадени условия за прозрачност и обществен контрол относно целесъобразността на разходване на финансовите средства чрез въведено изискване за отчетност на разходването на средствата пред обществените съвети в детските градини и училищата, както и пред студентските съвети във висшите училища.

През анализирания период от бюджета на ММС са финансирани програми с приоритет подрастващи, чрез които се осигуряват възможности за физическа активност, придобиване на първоначални знания, умения и навици за практикуване на вид спорт чрез свободен достъп до спортна база и квалифицирани спортни специалисти и за участие в различни спортни състезания. Табл. 1 представя данни за реализираните през периода 2012–2022 г. програми и инвестираните публични средства.

Вид програма	Средства в лв.	Период на действие
„Спорт за децата в свободното време“	9 600 000	2012-2022 г.
„Научи се да плуваш“	2 200 000	2012-2022 г.
„Децата и спортният клуб“	1 200 000	2015-2022 г.
„Спорт за децата в детските градини“	1 060 000	2012-2017 г.
„Спорт за деца в риск“	1 113 000	2012-2022 г.
Ученически игри за ученици от V до XII клас	3 892 000	2011-2019 г.
Ученическите игри за ученици от специалните училища	288 000	2012-2022 г.
„Програма за развитие на детския футбол“ на БФС	3 510 000	2012-2022 г.
„Научи се да караш ски“	3 512 000	2012-2022 г.
„Тенисът – спорт за всички“ на БФ по тенис	1 200 000	2015-2022 г.
„Децата и бадминтона“ на БФ бадминтон	300 000	2017-2022 г.
„Да открием 200 таланта за атлетиката сред децата в България“ на БФ по лека атлетика	338 000	2017-2022 г.
„Голфът – спорт без граници“ на БГА	140 000	1-2019 г.

В сферата на спорта за всички са реализирани основно три програми за финансово подпомагане на дейността на многоспортови федерации:

- „Програма за развитие на спорта за всички“ с период на действие 2012–2022 г. и бюджет 9 100 000 лв.;
- „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“ с период на действие 2016-2022 г. и бюджет 9 430 000 лв.;
- „Програма за развитие на спорта за учащи“ с период на действие 2012–2022 г. и бюджет 3 149 000 лв.

Спортните клубове традиционно са възприемани от държавата и общините като партньор за реализиране на различни цели на социалната политика. За целта през 2014 г. е разработена „Програма за развитие на спортните клубове“, членове на лицензирани спортни федерации, с която се предоставя директно финансово подпомагане на спортните клубове от страна на ММС. За по-обективно финансиране е разработена и специална „Методика за разпределение на финансови средства, чрез която се извършва ежегодна оценка на ефективността и степента на реализация на спортовете (разделени в 4 групи) и постигнатите резултати от отделните клубове. Обобщени данни за броя на финансираните клубове и предоставени по програмата средства са дадени на фиг. 1 и 2. В сравнение с периода до 2020 г. през последните две години се наблюдава почти двойно увеличение на финансовите средства за подкрепа дейността на спортните клубове. Тенденцията може да се разглежда като знак за фундаменталното значение на клубовете за реализация на заложените цели и приоритети във всички сфери на системата на ФВС.

Същевременно от ограничените налични данни за подпомагане на спортни клубове от общинските бюджети се установява, че през 2017 г. са отделени средства в размер на 27 014 731 лева – 46.11% от общия бюджет за спорт, а за 2018 г. – 28 118 150 лева – 46.34%.

Обобщението на данните дава основания за следните изводи:

- Размерът и разпределението на средствата за спорт в общините се определят от общинските съвети, като се наблюдават значителни вариации в размера на средствата, отпускани за спорт в различните общини.

- Няма единна политика за финансиране на спортните клубове, която да се прилага във всички общини. Основно се финансират футболните клубове и то предимно в по-малките общини.

- Столична община отстъпва на доста от областните градове по предоставяне на средства общо за спорт и най-вече за спортни клубове – 2 150 230 лв. за 2017 г. и 3 040 000 лв. за 2018 г. срещу 4 750 060 лв. за 2017 г. и 6 240 024 лв. за 2018 г. за община Пловдив; Хасково – 5 318 060 лв. за 2017 г. и 3 728 271 лв. за 2018 г.

- В някои общини не е спазвано изискването за финансиране само на спортни клубове, вписани в Националния регистър на спортните организации.

- Отсъства публичност относно средствата за спорт, които се отделят от общинските бюджети, като е редно да се публикуват на интернет страницата със съответните критерии за финансиране. За целта е добре да се създаде софтуерен продукт. Необходимо е тези данни ежегодно

да се предоставят и обработват в информационна система на ММС по предварително зададени показатели, като бюджет за годината, общо предоставени средства за спорт, в т.ч. за масов спорт, за какво и на кого са предоставени, като се посочат програмите или решенията на общинския съвет за отпускането на средствата. Освен това и капиталовите разходи за изграждане, ремонт и издръжка на спортни обекти и съоръжения.

В изпълнение на политиката **в областта на СВП** от бюджета на ММС са осигурявани необходимите средства за олимпийска подготовка, които са разпределяни по спортове въз основа на проекти на спортните федерации. Предприети са действия за определяне на ясни параметри и по-добра целесъобразност на разходване на средствата. Въведена е единна система за тяхното предоставяне и разходване през годината в съответствие със сключените договори за олимпийска подготовка с ММС. Подобрени са координацията, отчетността и контролът по изпълнение на проектите спрямо определените в програмите показатели.

Средства по свързаните със СВП програми със спортните федерации са представени на фиг. 3. Както става видно, инвестираните средства бележат стабилен тренд, което е израз на значимостта и традиционно високата приоритетност на запазването и издигането на спортния престиж на страната.

Неразривно свързана с усилията по развитието на СВП, извличането на социални, имиджови и икономически ползи е и политиката за привличане и провеждане на различни международни състезания на територията на страната. Основният инструмент за подпомагане на международни домакинства от страна на ММС е *Програмата за финансово подпомагане на домакинства на международни спортни състезания на територията на Република България*. Тя отрежда водеща роля на лицензираните спортни федерации и определяне на ясни параметри за разходване на средствата. През изминалия период на територията на страната са се провели 264 значими международни състезания, като отделените по програмата публични средства възлизат общо над 90 400 000 лв. Много малко, ако въобще може да се твърди, е известно как е бил използван потенциалът на тези събития като многоаспектен формат за подобряване на способностите на родните спортни централи, клубна мрежа, спортисти, треньори, доброволци, технически персонал, спортуващи, образователни институции, общини, бизнес сектор.

1.2.3. Кадрово осигуряване

Кадровото осигуряване на системата на ФВС обхваща широк кръг от специалисти и доброволци, съобразно нуждите и спецификите на съответната предметна област на системата. Тяхната работа може да обхваща: педагогическа дейност; учебно-тренировъчен процес; предоставяне на спортни услуги; управление, ръководене и администриране на структури, програми, събития; съдийстване; анализи, методика; доброволчески активности; обслужващи дейности и други. В зависимост от особеностите на работата те се нуждаят от различни професионални и личностни качества, компетенции, умения и експертиза.

От поставените в предходната Стратегия 2012–2022 г. цели може да се констатира, че:

- кадровото планиране все още не стъпва на детайлно проучване и анализ на реалните потребности от специалисти с необходимата квалификация предвид промените в социално-икономически условия;
- е заложено увеличаване на относителния дял от населението, занимаващо се с доброволческа дейност в областта на спорта, от 3% на 6%. С цялата условност на данните по този въпрос, ако се вземат предвид цифрите от проучванията на Special Eurobarometer за 2017 г. и 2022 г., се оказва, че у нас с изпълнение на различни доброволчески дейности в спорта към 2017 г. са се занимавали 3% от населението, докато през

2022 г. картината е 2% активно включени в такива дейности и 6% прекратили участие, но притежаващи преходен опит;

- негативните демографски процеси и влошените резултати на завършващите средно образование се отразяват неблагоприятно върху приема и обучението на бъдещи спортно-педагогически кадри в акредитираните за целта висши училища;

- съществува инертност от страна на редица спортни федерации относно обогатяване на съдържанието и формите на следдипломна квалификация и други форми на продължаваща професионална квалификация на основата на най-новите постижения на науката, технологиите и водещия световен опит;

- е постигнат значим напредък в усъвършенстване на степените и формите на обучение на специалисти по адаптирана физическа активност за нуждите на социалната практика;

- е подобрен контролът от страна на ММС върху реда и условията за упражняване на треньорската професия чрез издаване на *Наредба №1 от 04.02.2019 г. за треньорските кадри*.

В изпълнение на политиката, насочена към осигуряване на условия за здравословна физическа активност и активни занимания със спорт, както и за спортно усъвършенстване, новият Закон за физическото възпитание и спорта определя ММС да води *Регистър на треньорските кадри*. Съгласно чл. 97, ал. 4 от ЗФВС тренировъчна дейност се осъществява и треньорски услуги се предоставят само от лица, вписани в Регистъра на треньорските кадри по чл. 9, ал. 1, т. 4 от ЗФВС. Поддържането на такъв регистър се обуславя от необходимостта да се гарантира наличието на професионална квалификация на хората, осъществяващи треньорски услуги, в следствие на което да се осигурят безопасността и здравето на лицата, ползващи тези услуги, голяма част от които са подрастващи. Допълнителни аргументи касаят спазване на последователност при прилагане на методиките както по съответните видове спорт, така и за реализиране на високи спортни постижения при елитните спортисти.

В тази връзка е необходимо да се отбележи, че регистърът непрекъснато се обновява, а процесът на вписване зависи изцяло от активността на самите треньори и спортни организации. Видовете треньорски длъжности, образователните изисквания за тяхното заемане, както и вписването в Регистъра на треньорските кадри става чрез Наредба №1 от 04.02.2019 г. за треньорските кадри. С издаването на Наредба №1 се създава подзаконова нормативна уредба относно Регистъра на треньор-

ските кадри и изискванията за заемане на длъжности в съответствие със закона. В хода на прилагане на Наредбата, след извършени анализи, се е установила необходимост от усъвършенстване на нормативната уредба, поради което Наредбата поетапно е изменяна. С последното актуализиране на текстовете в Наредбата се създаде възможност за вписване на лица, осъществяващи дейности по вид физическа активност (адаптирана физическа активност за хората с увреждания, кондиционна подготовка, бойно-приложна подготовка и други).

В изпълнение на Актуализираната стратегия за развитие на електронното управление в Република България (2019–2023 г.), с цел осигуряване на бърз, лесен и сигурен достъп на лицата до електронната административна услуга за вписване в регистъра, ММС внедрява Единна информационна система за вътрешно-административни услуги, част от която е Регистърът на треньорските кадри.

Обучението и валидирането на професионални компетентности на спортно-педагогическите специалисти, в т.ч. и треньорските кадри, става съобразно Закона за висшето образование и Закона за професионалното образование и обучение, където е регламентирано завършването на образование и придобиването на професионална квалификация по вид спорт. В кръга на образователните институции са включени както висши училища, така и институции в системата на професионалното образование и обучение. Съществува и възможност в Регистъра на треньорските кадри да се вписват и такива, придобили международна квалификация, след завършване на сертифицирано обучение по програми на международни спортни организации.

Сред откритите въпроси, които не са намерили решение в изминалия период, и които следва да се вземат под внимание, са оптимизирането на:

- механизма за планиране, заявяване, прием и обучение на треньорите по вид спорт в съответните акредитирани за целта висши училища;
 - експертното сътрудничество между федерации и висши училища при изготвяне на специфични за всеки спорт професионални стандарти от компетенции и умения, учебни планове, програми и стажантски практики;
 - ангажиментите на потребителите на треньорски кадри в процеса на тяхното обучение и последваща трудова реализация;
 - реализацията на завършилите и придобили професионална квалификация по професиите от професионално направление „Спорт“.
- Проблемът с реализацията на треньорските кадри е принципен и акту-

ален за всички длъжности нива в системата на физическото възпитание и спорта. Поради незавидното финансово състояние на голяма част от спортните клубове търсенето на треньорски кадри е слабо. Единствено в населените места, в които функционират спортни клубове, предоставящи спортни услуги срещу заплащане, съществуват перспективи за развитие на треньорски кадри. От друга страна треньорската професия не е сред престижните и желани в страната. Голяма част от добрите треньори намериха възможност за развитие в други държави, в които получават удовлетворяващо възнаграждение за положения труд.

1.2.4. Научно-медицинско осигуряване

В предходната стратегия са поставени за изпълнение редица мерки от методологичен, организационен, нормативен, научноизследователски, осигуряващ и информационен характер. Анализът за тяхното реализиране дава основания да се посочи, че една част от тях са успешно реализирани. Същевременно може да се отбележи, че са предприети институционални действия от страна на ММС, насочени към разработване на обективни критерии за подбор и оценка на учебно-тренировъчния процес в спортните училища, подготовката на спортния резерв и изведените на централизирана подготовка състезатели от национални и олимпийски отбори.

Научно-приложната дейност и изследвания в системата на СВП се осъществяват приоритетно от дирекция „Координация и контрол на спортната подготовка“ (ДККСП) към ММС. Други партньори в този процес традиционно са НСА „Васил Левски“, специализираните спортни катедри в други висши училища, институтите на Българската академия на науките и други научни организации.

ДККСП е осъществявала своята дейност по Програма „Спорт за високи постижения“ в три направления със съответните специализирани тестираня:

- Комплексни функционални тестове (КФТ) – за изминалия период са извършени 10663 тестове;
- Специализирана спортна диагностика (ССД) – извършени са 5156 тестираня;
- Физикално възстановяване (ФВ) – извършени са 21104 процедури.

Направление „**Комплексни функционални тестове**“ е извършвало специализирани за вида спорт тестове за проследяване на актуал-

ните функционални и спортно-технически качества на спортистите от националните и олимпийски отбори на страната. Следва да се отбележи, че броят на спортовете и спортистите, преминали през комплексни функционални изследвания, като цяло остава устойчива величина във времето.

В последните години психологическата подготовка (и помощ) на спортистите е пренебрегвана. До 2013 г. към дирекция ККСП е съществувало направление „Спортна психология“. Психологическите тестове са част от комплексните функционални тестирания. Всеки състезател е преминавал определени за вида спорт психологически тестове. За периода 2009-2012 година са проведени 18 745 психологически изследвания на 3 749 състезатели в лабораторни и теренни условия. Възложено е разработването на Концепция за психологическа подготовка на елитни спортисти, на базата на която да се започне организацията на систематично и целенасочено психологическо осигуряване на българските спортисти.

„**Специализирана спортна диагностика**“ е осъществявана чрез широкопрофилни спортно-педагогически тестове. Тестирани са както национални състезатели, така и ученици от спортните училища и от центровете за подготовка на резерв за СВП. Необходимо е да се отбележи, че закритите специализирани научно-приложни лаборатории по отделните видове спортове, които бяха прехвърлени към спортните федерации, само в отделни случаи са подпомагали тази дейност. Липсата на специализирани кадри и съвременна апаратура са повлияли съществено върху ефективността на научно-методичния контрол, селекцията и подготовката на националните и проектоолимпийски отбори.

По направление „**Физикално възстановяване**“ са извършвани процедури за активно възстановяване чрез използване на специализирани методи, апаратура, класически и най-съвременни възстановителни процедури и техники. Тяхното прилагане дава възможност спортистите да бъдат максимално и бързо възстановявани за поносимост към високи натоварвания. В тези насоки обаче не е намерено адекватно на потребностите решение за функционалните задължения и ролята при комплексното възстановяване, профилактиката и лечението на травми и заболявания на свързаните с отборите спортни лекари. Крайно недостатъчен е и техният брой, въпреки действащата Наредба № 1 от 22.11.2019 г. за условията и реда за извършване на медицинските прегледи на лица, осъществяващи тренировъчна и състезателна дейност.

Част от дейността на дирекция ККСП е насочена и към запознаване на треньори и състезатели с научните достижения в областта на спорта и тяхното приложно внедряване.

През анализирания период ММС активно е съдействало на специализирания Антидопингов център за актуализиране на Наредбата за допингов контрол при тренировъчна и състезателна дейност (впоследствие Наредба за антидопинговата дейност) в съответствие със Световния антидопингов кодекс и стандартите към него, издавани от Световната антидопингова агенция. Същевременно са положени значими усилия и предприети активни действия за модернизация и на лабораторията за допинг контрол. Считано от 01.01.2021 г. Националната антидопингова лаборатория се отделя от Антидопинговия център и нейното управление преминава към Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, с което се постига изискването за нейната независимост. Въпросът за нейната международна акредитация все още не е намерил решение. Във връзка с изпълнението на чл. 7 „Местна координация“ на Международната конвенция за борба срещу допинга на ЮНЕСКО, през 2019 г. е създадена Национална антидопингова платформа за съответствие. Тя цели по-добър координиран подход на национално ниво в борбата срещу допинга в спорта. В Платформата участват представители на всички институции имащи отношение към борбата срещу употребата на допинг в спорта, а координатор е ММС.

Установява се също, че не е осъществено изпълнение на целите, насочени към изследване равнището на физическото развитие, двигателните възможности и психическата работоспособност на различните социално-демографски групи от населението и техните потребности и интереси за системни занимания с физически упражнения, спорт и туризъм.

Звеното за информационно обслужване към ММС е поело функциите на главен координатор на информационните ресурси и услуги за основните дейности и направления в системата на спорта. Изостава обаче цялостното разработване на нормативна база за подобряване на дигитализацията на отчетната документация, обработката и анализа на информацията за съответните дейности в отделните направления на системата.

1.2.5. Международна дейност

За периода на предходната стратегия ММС/(МФВС) значително активизира контактите и работата си със страните членки на Европейския съюз, Съвета на Европа, ООН, ЮНЕСКО и други международни организации за практическа реализация на подписаните от Република България конвенции в сферата на физическото възпитание и спорта. Активизирана е международната дейност в сферата на двустранното сътрудничество и

с редица страни извън Европейския съюз, като значително се увеличава броят на подписаните двустранни споразумения и меморандуми за сътрудничество в областта на спорта.

Постигнати са съществени резултати по отношение увеличаването на възможностите за европейско финансиране за постигане на целите на националната спортна политика посредством участието на ММС в тематичните работни групи за разработване на стратегическите документи за Програмен период 2021-2027г., като Споразумението за партньорство и програмите, финансирани от Европейския съюз в областта на развитие на човешките ресурси, образованието, науката и иновациите, опазване на околната среда, регионалното развитие и благоустройството, развитието на селските райони и иновации и конкурентоспособност.

Като член на Европейския съюз от 2007 г. страната ни следва насоките, очергани в Работния план на Съюза за спорта. През периода на преходната стратегия България участва успешно в приемането на редица документи (препоръки, резолюции) по водещи теми, заложи в Работния план за спорта.

Като държава членка на **Европейски съюз** България участва два пъти годишно в Съвета на министрите във формат „Образование, младеж, култура и спорт“, където представя своя позиция. Успешното провеждане на Съвета и участието на министъра на младежта и спорта се дължи на предварителната работа в двете работни групи - „Младеж“ и „Спорт“, които са подготвителни органи към Съвета и в които успешно участва представител на ММС.

Следва да се отбележи и осъщественото през 2018 г. от страната ни успешно Председателство на Съвета на Европейския съюз, като в частта „Спорт“ приоритетите са:

1. Утвърждаване на европейските ценности чрез спорт;
2. Спортът за всички като средство за социална интеграция и мост между традиции и иновации;
3. Превенция на употребата на допинг чрез разследване и обучения;
4. Борбата с уреждането на мачове.

Активно е участието на страната ни и в дейностите, осъществявани по време на последните три председателства на Съвета на Европейския съюз, които работят по следните приоритетни области:

- Португалия – иновации и цифровизация; спортна дипломация;

- Словения – Европейски спортен модел; създаване на подходящи възможности за спорт и физическа активност за всички поколения; На сърчаване на физическата активност;
- Франция – зелен спорт; спорт и образование;
- Настоящото Чешко председателство на Съвета на ЕС работи по следните приоритетни области: спортни съоръжения; големи спортни събития.

Трябва да бъде посочено и редовното участие на България в работата на двете експертни групи на Европейската комисия в сферата на спорта – „Зелен спорт“ и „Подобряване на възстановяването и устойчивостта на кризи на спортния сектор по време на и след пандемията от Ковид-19“.

Като член на **Съвета на Европа** от 1992 г. България подписва три конвенции в сферата на спорта, а именно:

1. Антидопингова конвенция (1989), която влиза в сила в страната от 1992 г. и Допълнителен протокол към Антидопинговата конвенция (2002).

2. Конвенция за манипулирането на спортни състезания (2014), наричана още Конвенцията от Маколен, която влиза в сила на 1 септември 2019 г.

През 2014 г. България подписва Конвенцията, но все още не я е ратифицирала и не е влязла в сила за страната. В тази връзка през 2017г. страната ни се присъединява към Групата на Копенхаген към Съвета на Европа (работен орган към Конвенцията). Групата оказва съдействие на държавите, подписали Конвенцията, във връзка с установяването на национални платформи за борба с манипулирането на спортни състезания.

България се включва успешно в проекта „Да задържим престъпността извън спорта“ (Keepcrimeoutofsport + или КСООС+), целящ да окаже оперативна помощ на участващите в него за по-ефективно национално и международно сътрудничество в областта на манипулирането и корупцията в спорта. Като част от тези усилия ММС се включва като водеща страна на предварителните срещи на междуведомствена работна група (в процес на формиране) за борба срещу манипулациите и корупцията в спорта – бъдещата българска Национална платформа за борба с манипулирането на спортни състезания с водеща институция Прокуратурата на Република България.

3. Конвенция за интегриран подход за безопасност, сигурност и предоставяне на услуги по време на футболни мачове и други спортни прояви (2016), наричана още Конвенцията от Сен Дени. Тази конвен-

ция е единственият международно обвързващ инструмент за справяне с организирането на спортни събития чрез установяване на интегриран подход, основан на три взаимосвързани стълба: безопасност, сигурност и обслужване. Конвенцията е подписана от България през 2016 г., ратифицирана е и влиза в сила през април 2020 г. През април 2021 г. е сформиран и Комитетът по безопасност и сигурност по Конвенцията (Т-S4), в който членуват всички държави, ратифицирали Конвенцията. В работата по Конвенцията, България се представлява съвместно от Министерството на младежта и спорта и Министерството на вътрешните работи.

България членува в **Разширеното частично споразумение за спорт на Съвета на Европа (EPAS)**, което представлява платформа за междуправителствено спортно сътрудничество между публичните (държавните) органи на страните членки на Съвета на Европа и е редовен участник в конференциите на министрите, отговарящи за спорта по линия на Съвета на Европа. Тези членства и участието в международни форуми на високо ниво допринасят за по-доброто управление в сферата на спорта, така че той да стане по-етичен, по-включващ и по-безопасен.

През 2019 г. страната ни е определена за оценка на прилагането на Европейската спортна харта в България. От страна на ММС е изготвен Национален доклад за приложението на хартата. През ноември 2019 г. в България е направена визита за оценка от страна на комисия от Разширеното частично споразумение за спорта. Впоследствие към изготвения доклад са приложени препоръки по всяка една глава от хартата за подобряване на организацията на спорта в България и за прилагане на разпоредбите на Хартата. През 2021 г. Европейската спортна харта е ревизирана и актуализирана.

През 2020 г. България се присъединява към инициативата на Съвета на Европа „Предпазване на децата от насилие в спорта“. Предстои разработването на пътна карта и поемане на конкретни инициативи.

В международен план следва да се отбележи и участието на България, в лицето на ММС, в Управителния комитет на **Международното партньорство срещу корупцията в спорта (МПКС – IPACS)**. В МПКС се включват три основни групи от заинтересовани страни – спортно движение, правителства и международни правителствени организации. Сформират се четири основни работни групи, отразяващи четирите основни сфери, в които да се съсредоточи сътрудничеството срещу корупцията в спорта.

Световната антидопингова агенция (САА) е международен регулатор на антидопинговите политики. Антидопинговият център е подписал и приел издавания от нея Световен антидопингов кодекс /Ко-

декса/ и Международните стандарти към него. България участва в изготвянето и съгласуването на координирана позиция на страните членки на Европейския съюз по въпросите на антидопинговите политики и правила, както и в изработването на позиция на страните членки в комитета САНАМА към Съвета на Европа. Участията в редовни симпозиуми на САА и Съвета на Европа се осъществяват от представители на Антидопинговия център на Република България. Следва да се отбележи активизиране на участието на ММС в работата на Агенцията във връзка с избрани представители в нейните структури, а именно: избор на министър на младежта и спорта като член на Управителния съвет на САА, в качеството му на представител на Европейския съюз, и избор на директор на дирекция, в качеството му на член на Комитета по финанси и администрация на САА.

През 2007 г. България ратифицира **Международната конвенция за борба с употребата на допинг в спорта /Конвенция на ЮНЕСКО/**. От 2019г. чрез ММС страната ни прави доброволни вноски към действащия към Конвенцията „Фонд за елиминиране на допинга в спорта“, който подпомага различни образователни антидопингови програми. Доброволните вноски са в размер на 1% от ежегодния членски внос на България към ЮНЕСКО. Антидопинговият център е работил по два проекта, финансирани от Фонда за борба срещу употребата на допинг, ЮНЕСКО „Антидопингово обучение срещу фалшивото себеутвърждаване“ и „Хранителни добавки във фитнес центровете - необходимост или начин на живот“. Антидопинговият център участва през 2021г. в заседания на Осмата сесия на Конференцията на държавите страни към Международната конвенция за борба с употребата на допинг в спорта.

Постигнати са значителни резултати по отношение оценяване ролята на спорта и неговите ценности и застъпването му в държавната политика чрез включването на България (чрез ММС) в работата на **CIGEPS – Междуправителствен комитет за физическо възпитание и спорт** – чийто член страната ни става през ноември 2019 г. Напредък в тази посока България бележи и чрез присъединяването си през 2018 г. към Група на приятелите на традиционните игри и спортове към ЮНЕСКО (Traditional Sports and Games TSG).

По програма на ЮНЕСКО за периода 2020-2021 г. ММС и „Национална спортна база“ ЕАД реализират проект „Знание, популяризиране и устойчиво управление на културното и спортно наследство чрез дигитализация на Музея на историята на физическата култура и спорта, гр. София“. Проектът допринася за подобряване на условията за опазването и популяризирането на културното наследство в направление „Спорт“

посредством използване на модерните технологии за целите на образованието, културата и спортната история. По проекта се извърши дигитализиране на експонатите в Музея, обновяване на сайта и заснемане на филм, който представя Музея.

Във връзка с проектната дейност следва да се отбележи значимо увеличаване на броя на одобрените проекти за подпомагане от европейски и международни програми, свързани със спорта и физическата активност. Наблюдава се устойчива тенденция на нарастване на броя на проектите с европейско финансиране, в които ММС се включва като бенефициент и партньор. Отбелязва се разширяване на целевите партньорства за разработване на европейски проекти с организации от държави-членки на Европейския съюз. Посредством участието на ММС в европейски инициативи и проекти се осъществява обмен на добри европейски практики и опит в областта на спорта и управлението на спортната политика в контекста на членството на България в Европейския съюз. Могат да се посочат редица успешно изпълнени проекти, свързани с Европейски програми за спортна инфраструктура, оперативни програми „Административен капацитет“, „Развитие на човешките ресурси“ и други.

Във връзка с действащия Работен план за спорта на Европейския съюз (1 януари 2021 г. - 30 юни 2024 г.), включващ няколко приоритета и зададените към тях ключови области и цели за изпълнение, в края на 2020 г. в процеса на изготвяне на Работния план страната ни заявява намерение за ангажиране в няколко приоритетни области: развитие и насърчаване на доброто управление в спорта; борба с манипулирането на спортни състезания; иновации и цифровизация. В тези насоки през 2021 г. България успешно организира партньорско обучение, финансирано от Европейската комисия на тема: „Сътрудничество за иновации: Насърчаване на иновациите в елитния и масовия спорт в Европа“. Останалите два ангажимента са заложили и в Националната програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност 2021–2022 г.

I.3. Основни направления

I.3.1. Физическо възпитание, физическа активност и спорт в свободното време

В предходната Национална стратегия 2012–2022 г. е записано, че дейностите в това направление следва да се осъществяват на основата на разделение на отговорности между ММС (тогава МФВС), общинските власти, публично финансираните спортни организации и частни работодатели. Анализът на съдържанието на така формулираните мерки ясно показва отсъствието на приоритетност и съгласуваност. Посочени са нуждата от ресурсно осигуряване, преминава се през проучване и популяризиране на спортни занимания; доброволчество в спорта; разработване на дългосрочна програма от МФВС. Липсват обаче конкретни механизми и индикатори за проследяване на ефекти относно заниманията със спорт през свободното време. Поради това е целесъобразно в тази част от анализа фокусът да се насочи към динамиката на развитие на тази подсистема.

Физическото възпитание като социално явление е свързано с развитието на двигателните способности и възпитаването на морално-волеви качества за постигане на високо ниво на физическа дееспособност и водене на здравословен начин на живот.

Обучението по физическо възпитание и спорт като учебен предмет, включен в учебните планове и програми в училищното образование, както и държавните образователни стандарти за придобиване на общообразователна и на профилирана подготовка са изцяло в правомощията на МОН. Като развиващи се добри практики на взаимодействие с ММС могат да се посочат определени програмни форми на извънкласни спортни дейности и Ученическите игри. По линия на ММС са реализирани редица програми:

- *„Спорт за децата в детските градини“ (период на действие: 2012–2017)*. Дейностите са се осъществили в 717 детски градини, като са обхванати 27 501 деца посредством 379 финансирани проекта на спортни организации. Тук се наблюдава стабилност по основните показатели за изпълнение, като най-високи стойности са отчетени през периода 2014–2015 г.

- *„Развитие на спорта за учаци“ (период на действие: 2012 – до момента)*. В проведените общо 483 спортни събития по програмата са включени 81248 участници с пик през 2016 г. (10 298 човека) и рязък

спад през 2020 и 2021 г. поради пандемичните ограничения – съответно 2 638 и 3 774 участници. Средният брой участници през останалия период на действие на тази програма е около 8 000 учащи годишно.

- Програма „Спорт за деца в риск“ с период на действие от 2012 г. до момента. Необходимо е да се поясни, че до 2015 г. е обхващала и деца с увреждания, а от 2016 г. става самостоятелна. Общо 9 638 участници, а в периода 2012-2018 г. годишно са включени от 760 до 1820 деца по 10 до 35 вида спорт в 10 до 22 населени места. След този период количествените стойности на отбелязаните показатели намаляват.

По отношение на *Ученически игри за ученици от V до XII клас*, чието провеждане и координиране се подпомага от ММС, данните показват устойчиво състояние за всяка от 10-те години. През всяка година са включвани по 8 вида спорт на значим брой участници в Игрите – от 85 000 до 100 000. Целево внимание е отделено на учениците с увреждания от специалните училища, където постепенно се увеличава техният брой (до 405 през 2022 г.), както и броят на включени спортове – от 7 до 11.

Изводът е, че специализираният държавен орган системно е подпомагал спортни организации за осъществяване на дейности предимно в спортни клубове и общински спортни обекти и съоръжения. Тяхното запазване и развитие в бъдеще е предпоставка за позитивни резултати, свързани със здравето на подрастващите в България. Необходимо е използване на специализирана методология, насочена към диференцирано събиране на различни данни и показатели, характеризиращи включените целеви групи подрастващи.

Физическата активност и спорта в свободното време на различните социално-възрастови групи у нас е логично да бъде ключова област, но през изминалия период трудно може да се открие като приоритет. В предходната Стратегия 2012–2022 г. проблемът за физическата активност като понятие и съдържание не фигурира.

Добре установен факт е, че обездвижването е сред водещите рискови фактори за здравето на населението сред всички възрастови групи и към настоящия момент няма данни за обръщане на тренда на негативните тенденции. България е сред водещите страни в Европейския съюз по затлъстяване на деца от 11 до 17 години.

Изводите от представително за страната изследване на физическата дееспособност на населението в активна трудоспособна възраст в България (между 18 и 65 годишна възраст) във връзка с изпълнението на проект „Никога не е късно за ново начало“ (2011 г.) по Оперативна програма

„Развитие на човешките ресурси” показват, че: повече от половината от изследваните прекарват свободното си време в пасивна почивка; физическата дееспособност на лицата в трудоспособна възраст е лоша или много ниска, поради заседналият начин на живот, затлъстяването и намалената физическа активност. Тези факти се подкрепят и от изследванията на Националния център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА).

Резултатите от последното изследване на обществените нагласи в страните от ЕС през 2022 г. на база проведени от Kantar TNS BBSS / Special Eurobarometer/ интервюта сред 1 039 български граждани в периода 19.04–16.05.2022 г., показват, че:

- 4% от българите спортуват редовно /поне пет пъти седмично/, а с известна регулярност /1-4 пъти седмично/ това правят 17% от хората в страната. Най-голям процент от анкетираните (61%) са заявили, че никога не спортуват, а рядко /три пъти месечно или по-малко/ спортуват 18%. Съпоставено с данните от предходното проучване през 2017 г., се наблюдава 2% ръст сред спортуващите редовно, а с по 3% са се увеличили спортуващите рядко и с известна регулярност. Въпреки констатирания седем процентен спад на относителния дял на хората, които никога не са спортували, все още не са достигнати заложените стойности в Стратегия 2012-2022г. за намаляване дела на неспортуващи на 39%. Ако се позовем само на данните от Special Eurobarometer, като цяло за периода 2013-2022 г. може да се обобщи, че България е една от страните в ЕС, където се наблюдава тенденция на намаляване на относителния дял на хората, които никога не са спортували (78% към 2013 г. до 61% към 2022 г. или -17%). В същото време има нарастване с 2% на категорията редовно спортуващи; +12% при спортуващите с известна регулярност (9% към 2013 г. до 17% към 2022 г.); +9% при спортуващите рядко (9% към 2013 г. до 18% към 2022 г.);

- сред основните мотиви най-често хората да се занимават със спортни дейности се откроява подобрене на здравословното състояние или за релакс (и двете по 33%);

- като основна причина да не спортуват редовно най-висок дял (44%) посочват липсата на време, а 28% не са мотивирани или не ги интересува;

- както средно за Евросъюза, така и в България повече жени (съответно 65% и 82%), отколкото мъже (57 и 76 процента) заявяват, че никога или рядко спортуват. От гледна точка на социално-професионалната категория най-често в ЕС това са домакините (80%), а в България - пенсионерите (94%);

- с физическа дейност извън спорта, например каране на велосипед, редовно се занимават 8% от българите, а с известна регулярност – 25%. С подобни дейности никога не се занимават 42% от анкетираните в България, а рядко – 25%;

- средно в Европейския съюз най-много анкетираните спортуват на открито (47%; в България – 41%), докато повечето българи предпочитат да правят упражнения в домашни условия (47%). Също така става ясно, че 13% избират за предпочитано място фитнес клубовете и едва 4% спортните клубове. Тези данни кореспондират и с културата за членуване в спортни структури – 13% са заявили, че са членове на фитнес клуб и едва 2% на спортен. Голямото мнозинство от български граждани (84%) няма изградена формална връзка с никакъв вид клуб.

Изследване за физическата активност на жителите на столицата, проведено от „Алфа Рисърч“ през 2018 г. сред 2 510 респондента, показва, че 71% не отделят време за спортни дейности през седмицата, а сред тези, които спортуват, най-голям е делът на упражняващи физическа активност спорадично: до 2 часа седмично (9% от всички столичани или 1/3 от активно спортуващите). Профилът на по-често спортуващите е на мъже, млади хора и такива с по-високи доходи и тези без деца. С възрастта намалява участието в спортни активности, като столичани на 50 и повече години са четири пъти по-малко склонни да спортуват спрямо подрастващите във възрастовия диапазон между 15 и 17 г.

Друга група информативни данни произтичат от анализа на изпълнението на „Програмата за развитието на спорта за всички“. Чрез нея се осигурява възможност за приобщаване към здравословна физическа активност на представители на различните възрастови и социални групи от населението, като се е целяло укрепване на здравето, активния отдих в свободното време или практикуване на спорт. В десетгодишния анализиран период програмата е дала възможност за спортуване на различни хора. Така например, броят им варира от 129 000 през 2013 г. до близо 213 000 участници през 2022 г. Логично най-голям спад е регистриран в годините на COVID-19 пандемията. Те са участвали в близо 1600 прояви. Тези данни в бъдеще следва да се обогатят значително с много по-конкретна информация (възрастови групи, социално-демографски и мотивационен профил, предпочитания към отделен спорт, разграничаване на нови от системно участващи и други).

Предприети са и мерки за насърчаване на активно включване в спортни и физически дейности на хора в напреднала възраст. Установена практика е дейността на спортните клубове „Здраве и активно дълголетие“ с цел системно участие в спортни дейности за жени и мъже над

65 г. Осигурени са условия и възможности за занимания, подходящи за възрастовата група, което се наблюдава най-вече в столицата.

По отношение на социалното включване в и чрез спорта с цел пълноценно и равноправно упражняване на правата от хората с увреждания е разработена „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“ (стартира от 2016 г.). През периода са участвали над 9 000 участници, проведени са над 24 800 спортни занимания и 380 състезания по над 20 вида спорт.

ММС е подпомогнало лицензирани спортни организации при провеждането на ежегодни масови спортни събития и промоционни кампании от международен и национален характер, насочени към популяризиране и подобряване информираността на населението за ползите от физическата активност, спортуването и здравословния начин на живот. Основните прояви включват Европейска седмица за физическата активност и спорта #BeActive, Световен ден на предизвикателството, Световен ден на ходенето, Ден на спорта, Работнически спортен фестивал, „За спорта няма възраст“ на СК „Здраве и активно дълголетие“.

Посочените по-горе конкретни факти водят до извода, че в цялост липсата на фокусирани и продължителни във времето емпирични изследвания с детайлни данни относно социално-демографския профил на спортуващи в свободното време групи граждани, нагласи, предпочитания, модели на включване, честота и продължителност на практикуване, удовлетвореност и други важни показатели, възпрепятства управлението на процесите и средствата за въздействие. Във време, когато за ангажираните с този комплексен проблем институции става все по-важно да представят реални доказателства за устойчиви ефекти от политиката в областта на спорта в свободното време, създаването на система и методология за проследяване на въздействия е безспорен приоритет.

Съществен напредък през изминалия период е постигнат в нормативното осигуряване на политиките в областта на т.нар. спорт за всички. През периода 2018–2022 г. е приета изцяло нова правна рамка за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност. На 18.10.2018 г. е обнародван нов Закон за физическото възпитание и спорта (ЗФВС). Основната цел на измененията и допълненията на действащите регулативни актове, както и на замяната им с изцяло нови, е привеждането на спортната система в съответствие с настъпили съществени промени в обществените отношения. Необходимостта от разработване и реализиране на национални политики с цел насърчаване на укрепваща здравето физическа активност чрез прилагането на междусекторен подход, който да обхваща области на политика като

спорт, здраве, образование, околна среда и транспорт, се е ръководило от Насоките на ЕС за физическа активност, одобрени от работната група „Спорт и здраве“ на ЕС и утвърдени от министрите на спорта на държавите-членки през ноември 2008 г. и други съответни сектори съобразно националните особености. На тази основа ММС е разработило Концепция за насърчаване развитието на спорта за всички.

В новият ЗФВС е поставен акцент върху поощряване, насърчаване и включване на населението в системна физическа активност като фактор за укрепване на здравето, като е предвидено и изискване общините да подпомагат приоритетно дейностите в областта на спорта за всички. Не стават ясни обаче механизмите за съблюдаване на това вменено изискване, отчитайки факта, че общините са доста различни от гледна точка на демография, финансови възможности, спортно-рекреационна инфраструктура, степен на изградени специализирани спортни структури, експертен и спортно-педагогически капацитет.

С цел насърчаване и осигуряване на условия и възможности за укрепваща здравето физическа активност и практикуване на спорт през периода 2012–2022 г. са разработени, финансирани и изпълнени програми и проекти за спортни дейности. Броят на програмите в тази област, финансово подпомагани от ММС, се е увеличил двойно (от 5 на 11). Анализът, свързан с реализираните политики, насочени към физическата активност и спорта в свободното време на българските граждани, установява, че с най-висок приоритет и основна целева група за въздействие от страна на ММС са подрастващите, което става чрез редица програми. Значителни резерви съществуват относно подобряване на методиката за събиране на данни и процеса на проследяване на различни като продължителност, обхват и насоченост социални ефекти. Първата група от програми създава възможности за практикуване на различни видове спорт:

- *„Спорт за децата в свободното време“ (период на действие: 2012г. – до момента)*. Първоначално е структурирана в две направления – „Начално обучение по вид“ и „Спортни занимания през ваканциите“, а към настоящия момент се реализира само първото направление, тъй като след експертна оценка второто е отпаднало поради ниска ефективност. В периода 2012–2022 г. обхватът на програмата включва над 87 300 деца, проведени са над 427 000 спортни занимания. По отчетни данни на реализираните дейности по програмата спортни клубове се оказва, че около 25% от включените в програмата деца впоследствие са се записали в системни спортни занимания в клубни школи. Също така чрез проведени анкетни проучвания е установена висока степен на удовлетвореност от участието в програмата – над 90%. Заниманията в от 43 до 48 различни

спорта са водени от 177 до 468 тренингове по вид спорт годишно, като броят на одобрените и финансирани проекти на спортни организации е 1 854. Като основна тенденция ясно се очертава низходящият във времето спад (особено след 2017–2018 г.) в базисни количествени показатели като: постъпили и реализирани проекти, брой спортове, включени участници и тренингове (т.е. интерес). Сред причините, някои от които се отнасят и за останалите програми, могат да се изведат:

- принудителните рестрикции покрай кризата с COVID-19;
- недостатъчно привлекателното за потенциалните бенефициенти финансиране в двете направления на програмата;
- крайно ограниченият на местно ниво експертен капацитет за планиране, управление и проследяване на ефектите от програмните дейности;
- наличието на алтернативни форми и възможности за спортуване на целевите групи, в т.ч. и нови програми по линия на ММС и отделните общини, които играят креативна „конкурентна” роля.

• *Програма „Децата и спортният клуб“ (период на действие: 2015 г. – до момента).* Финансирани са 224 (от общо 707 подадени) проекта на спортни клубове с обхват от 43 630 деца (с почти двойно нараснал брой – от 4 500 през 2015 г. до 7 196 през 2022 г.) и 1 928 клуба, провели спортни състезания. Проведени са 499 състезания по различни видове спорт, чиито брой варира от 12 (през 2016 г.) до 22 (2018 г.). Характерното за тази програма е прогресивният тренд в основни показатели като: участници, проекти, клубове, видове спорт и бюджет. Тази програма може да се разглежда като своеобразен „мост“ към специализираната система на ДЮС.

Втората група реализирани програми създава възможности за обучение, физическа активност и промотиране на отделен вид спорт, което е в резултат и от проактивни действия от страна на съответните спортни федерации:

- *„Научи се да плуваш“* (2012 – 2022 г.) е обхванала близо 20 000 участници, обединени в над 1 300 групи, като в провеждане на заниманията са се включили повече от 550 тренингове и специалисти;
- *„Научи се да караш ски“* (2012 – 2022 г.), в която системно и равномерно разпределени през годините са се включили близо 25 000 желаещи от повече от 300 училища, обучавани от над 800 ски-учители/инструктори;
- *„Програма за развитие на детския футбол“* (2012 – 2019 г.) логично е интегрирала най-голям интерес и е привлякла повече от 75 000 участници от над 2 700 отбора;

- Проект „Тенисът – спорт за всички“ на БФ по тенис (2015–2022 г.) цели провеждане на начална спортна подготовка на деца чрез безплатни занимания по тенис за деца от 6 до 12 години чрез включване на 7 360 деца;

- Проект „Децата и бадминтона“ на БФ бадминтон (2017 – 2022 г.) е реализиран в 6 издания с участието на над 5600 деца;

- Проект „Да открием 200 таланта за атлетиката сред децата в България“, в който са участвали над 2500 деца;

- Програма „Голфът – спорт без граници“ на БГА (2016 – 2019 г.) е била насочена към развитие и популяризиране на голф играта сред деца от 7 до 16 години. Реализирани са 4 издания на програмата с участието на над 440 деца.

В цялост може да се направи извода, че към физическата активност на подрастващите в България е имало целево внимание с индивидуално насочени, много и различни видове спорт и успешно са реализирани дейности с потенциално позитивно въздействие. Чрез програмите ежегодно се предоставят възможности и условия за включване в спортни занимания с цел подобряване на тяхното здраве и физическа активност на над 25 000 деца.

Като открит проблем, произтичащ от нарастващия социален интерес и значимост на заниманията със спорт, се явява нуждата от по-добра реализация на идентифицираните национални програми. ММС няма изградени структури по места, както и достатъчно на брой експерти – на практика един щатен експерт отговаря за до три области, изпълнявайки сериозен обем от административни и контролни функции по различни програми и събития. Не по различна е ситуацията и с капацитета на значителна част от спортните федерации.

Недостатъчните финансови ресурси (по бюджетна програма „Спорт в свободното време“ се разпределят едва около 4.95% от бюджета на ММС) и ограничения обхват на програмите в тази сфера не успяват да осигурят възможности на голяма част от населението за практикуване на спорт и се прилага подход към избирателни политики. Разработените програми не обхващат всички основни целеви групи в териториален, времеви и възрастов аспект, тъй като са съобразени с наличния финансов ресурс, предназначен за тази цел, както и с ограничения капацитет на спортните организации по места – наличие на материална база, спортни специалисти с необходимата професионална квалификация, компетентни управленски и доброволчески кадри. Поради тази причина приоритетни целеви групи на програмите на ММС са подрастващите, като

се цели постепенно приобщаване и на други групи от населението към активен двигателен режим и здравословен начин на живот по политика „Спорт за учаци и спорт в свободното време“. В тази връзка за 2022 г. са осигурени средства за две нови програми по волейбол и баскетбол, но не се реализират.

На общинско ниво по-голямата част от общините са разработили и са създали организация за изпълнение на програми за развитие на физическата и спортна активност или годишни спортни календари. Тенденция е при тяхното разработване и реализиране да участват местните спортни клубове. Голяма част от планираните дейности обаче са спортни събития и имат предимно демонстративен и рекламен характер. Не са въведени критерии и показатели за оценка на тяхната ефективност по отношение на реализацията на социалните въздействия.

1.3.2. Организиран спорт в системата – образователни институции, ДЮС, ведомствени организации

Спорт в образователните институции

През изминалия период могат да се изведат няколко значими момента. Приоритетите на ММС в областта на спорта за учаци се изпълняват в сътрудничество с Министерството на образованието и науката, Регионалните управления на образованието, НСА „Васил Левски“, спортни организации и образователни институции. В резултат на това партньорство в Закона за предучилищното и училищното образование и подзаконовите нормативни актове за неговото прилагане се отразиха водещи акценти на политиката на ММС по отношение на спорта в училище:

- физическо възпитание и спорт се изучава от всички деца, обхванати в предучилищно образование, и от всички ученици от 1. до 12. клас – при това с трети по дял хорариум – 13,25 % от часовете (за сравнение – часовете по български език и литература обхващат 20,39 % от часовете, а по математика – 13,58%);
- часът за организиране и провеждане на спортни дейности е част от задължителните учебни часове;
- регламентирана е възможността часът за спортни дейности да се провежда от педагогически специалисти в областта на физическото възпитание и спорта с професионална квалификация „учител“ или „треньор по вид спорт“;

- спортните дейности в този учебен час са конкретни видове спорт, които се определят по предложение на министъра на младежта и спорта;
- въведена е нова длъжност на педагогически специалист – „треньор по вид спорт“, което създава условия спортните клубове да си партнират с образователните институции за създаване на здравословни навици и мотивация за занимания със спорт чрез организиране от треньори по вид спорт на спортни занимания за учениците;
- учебните часове по физическо възпитание и спорт във всички етапи на основно и средното образование (I-XII клас) се провеждат от педагогически специалисти с придобита професионална квалификация „учител по физическо възпитание и спорт“, без да се ограничава възможността в начален етап на основна образователна степен (I-IV клас) часовете да се провеждат от педагогически специалисти с придобита професионална квалификация „начален учител“.

Тези мерки целят подкрепа на мотивацията на учениците за здравословен начин на живот, както и за превенция на зависимостите и агресивното поведение.

С оглед изпълнение на изискванията на ЗФВС и необходимостта от създаване на нормативна основа за реализиране на приоритетите в областта на спорта за учащи, е разработена *Наредба № 24 от 5.11.2019 г.* за условията и реда за организиране и провеждане на тренировъчна и състезателна дейност на децата и учениците извън учебния план. Съществен акцент в Наредбата е предвидената възможност в училищата да се създават спортни отбори, които освен от учител по физическо възпитание и спорт, може да се организират и от треньор по вид спорт. В същата Наредба се определя водеща роля на ММС по отношение на разработване на правилата за организиране и провеждане на Ученическите игри, като те се изготвят от комисия с представители на ММС, МОН, РУО и спортните организации, провеждащи състезанията.

През 2022 г. за първи път Министерският съвет одобрява Национална програма „Заедно в изкуствата и спорта“ на Министерството на образованието и науката, по която ММС е партньор. По програмата са предвидени 42 000 000 лв. за сформирани отбори по социално значимите колективни видове спорт футбол, баскетбол и волейбол в училищата на територията на страната. Отборите се сформират от ученици в четири възрастови групи, като всеки отбор разполага с до 80 учебни часа за подготовка. Треньорите на отборите може да бъдат както учители в самото училище, когато са специалисти по вида спорт, така и външни специалисти по съответните видове спорт.

Анализът на основни програми и дейности в сферата на организирания спорт за деца и ученици е представен в раздел 1.3.1. Аргументът за това е, че всички тези публично финансирани програми, в т.ч. и Ученическите игри, се реализират като форми на извънкласна и извънучилищна дейност през свободното време, като същевременно имат отношение и към ДЮС.

Детско-юношески спорт

ДЮС е неразделна част от спорта в училище и СВП и служи като стратегически резерв (източник на спортни таланти) за елитния спорт. На практика това обхваща специализирана система от структури, способности и форми за откриване и насочване към организирани занимания с даден спорт с цел реализиране на спортен талант, придобиване на спортни знания, развиване на способности и личностно усъвършенстване, спортно израстване и постигане на спортни резултати на всички нива.

Ето защо ММС създава и „Програма за развитие на спорта за високи постижения в областта на детско-юношеския спорт“, съществувала до 2014 г. За изпълнение на програмата през 2015 г. целево са пренасочени средства от олимпийската подготовка към развитието на ДЮС.

Причините за посочените решения се основават на изводите, че в началото на периода (2010–2013г.) е липсвала селекция и централизирана подготовка на млади и талантливи спортисти по олимпийски спортове. Това е резултат от неефективната прогностична оценка на спортните федерации при формирането на олимпийския резерв.

През анализирания период се формира тенденция за намаляване броя на желаещите да се занимават с традиционни спортове, предлагани под организирана форма от клубове и федерации. Те все повече престават да бъдат алтернатива за получаване на социален статус, признание и индивидуален икономически просперитет. Сред най-сериозните конкуренти са най-вече „градски“ тип атрактивни, нови физически дейности и отделни дисциплини, както и други различни начини за прекарване на свободното време.

Практикуването на редица спортове се обвързва с разполагане на значителни финансови средства и неравнопоставени шансове за достъп до клубове, специалисти, обучение и места, при което икономическите възможности на родителите се превръща в ключов фактор. Проблемът се допълва и от редица нарушени нормални семейни връзки – разделени

семейства по икономически причини и работа в чужбина, което лишава много талантиливи деца от нужната подкрепа и внимание.

Ясно се обособяват влошаващи се демография и здравословно състояние на подрастващите. Това стеснява опциите за селекция и способностите за издържане на високи физически и психически натоварвания и социални лишения.

Анализът показва, че организирани форми на спортуване в рамките на спортни клубове се оказват подходящи най-вече за деца и ученици. Изводът е, че е стратегически целесъобразно ММС да продължи да подпомага чрез програмно финансиране дейността на спортни клубове и федерации сред тези ключови целеви групи.

Един от подходите за повишаване на мотивацията на изявени млади спортисти е реализирането на мерки за закрила на деца с изявени дарби в областта на спорта. По отношение на действията за подкрепа на тяхното личностно развитие пример е въведената практика на финансово подпомагане от страна на някои общини под формата на месечни стипендии за отлично представяне на национални и международни спортни състезания. Нормативно мярката се реализира чрез нарочни общински наредби и *Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби*.

Стипендии за стимулиране на деца с изявени дарби се отпускат на ученици от VIII до XII клас, класирани на състезание до 18-годишна възраст. Размерът на средствата, които ежегодно се предвиждат в държавния бюджет за стимулиране на децата с изявени дарби, не е променян от повече от 10 години, което не позволява да бъде разширен обхватът на децата с изявени дарби, които получават закрила. В тази връзка по предложение на ММС в Програма за образование 2021–2027 г. е предвидена мярка, позволяваща надграждане на възможностите за стимулиране на децата с изявени дарби и увеличаване на обхвата на учениците, имащи право на стипендия.

Важен акцент за гарантиране опазването на здравето на учениците е бил свързан и с подобряване на информираността и познанията срещу употребата на забранени допинг субстанции в спорта, чрез превантивно-антидопингово обучение на млади спортисти в различните образователни степени.

Спорт във висшите училища

В предходната Национална стратегия 2011–2022 г. е записано, че повишаването на здравно-образователната роля на спорта е важен фактор в изграждане на бъдещите висшестепни. Водещо място при реализиране на тези политики се вменява на катедрите по физическо възпитание и спорт и университетските спортни клубове. Същите са призвани да осъществяват комплекс от дейности, включващи и осигуряване на състезателна дейност на студентите на различни нива: факултет; висше училище; Общостудентски игри; национални и международни универсиади. Координираща роля на студентската спортна дейност има Асоциацията за университетски спорт „Академик“ (АУСА).

За целта ММС е създадена като инструмент „Програма за развитие на спорта за учащи“. Чрез нея се подпомага изпълнението на проекти на АУС „Академик“ като многоспортова федерация за организиране, провеждане и участие в спортни състезания на национално и международно ниво на студенти. В действие от 2012 г. ежегодно в Програмата участват около 10 000 учащи, в т.ч. значим брой студенти. Финансирането през годините е в рамките на 280 000 до 390 000 лева. За последните 10 години предоставяните от ММС средства на АУС „Академик“ са средно в размер на около 160 000 лева годишно. Всяка година в обхвата на асоциацията се планират по над 20 спортни състезания за студенти от държавен спортен календар.

Анализите дават основания да се посочи, че физическото възпитание и спортът във висшите училища е осъществяван със специфични форми. Формирала се е тенденция, в учебния процес все по-често да бъдат избирани за практикуване по-нетрадиционни спортни занимания – зумба, фитнес, каланетика, тае бо, рѳгби. Като допълнение може да се подчертае, че акцент е бил поставян и върху привличането на студентите за участие в масови спортни събития и университетски отбори. Отделяно е голямо внимание върху повишаването на престижа – да се участва във вътрешно университетски и между университетски състезания по популярни спортове. За обучение и тренировки на отборите във някои висши училища са привличани известни спортисти.

В дейностите на АУС „Академик“ участват средно по около 4 000 студенти годишно. Най-значимото спортно събитие, организирано от АУС „Академик“, е Националната универсиада, в която ежегодно се включват около 1 000 студенти от повече от 20 висши училища в страната. Тя е най-мощното университетско спортно събитие, обединяващо финалите по спортовете баскетбол, волейбол, футбол, бадминтон, джудо, кик

бокс, лека атлетика, плуване, спортно ориентиране, спортно катерене, тенис на маса, тенис на корт, футзал, крикет и мажоретни дисциплини.

С голяма популярност от страна на студентите се ползват и Зимните университетски игри по спортовете ски алпийски дисциплини, ски бягане и сноуборд. Ежегодно в тях участват средно около 350 студенти. Друго съществено събитие са Летните университетски спортни игри, в които ежегодно се включват националните университетски шампионати по баскетбол 3x3, тенис на маса, плуване, доджбол, плажните спортове – волейбол, тенис, футбол, плажна щафета. В предходните години са участвали средно около 250, докато през 2022 г. интересът е нараснал почти двойно – 400 студенти. Възходящо участие бележат и организираните от АУС „Академик“ състезания в колективните спортове – волейбол, баскетбол и футбол. Във всеки от спортовете годишно се включват между 400 и 600 студенти. Всяка година се подпомага и участие в състезания от международния спортен календар на асоциацията, организирани от Международната федерация за университетски спорт (FISU).

Към това се прибавя, че влезлия в сила от 2019 г. нов ЗФВС регламентира редица значими действия и същевременно формира определени казуси:

- Физическото възпитание и спортът във ВУ са част от обучението на студентите под формата на задължителни и факултативни занимания с минимален хорариум на задължителните занимания от 60 часа годишно за студентите, които се обучават за придобиване на ОКС „бакалавър“ или ОКС „магистър“.

- Създаване на университетски спортни клубове, в които ВУ е учредител и постоянен член и чиято дейност може да се финансира и подпомага от ВУ.

- Висшите училища осигуряват възможности за съчетаване на тренировъчна и състезателна дейност на изявени студенти спортисти с изискванията на учебния процес. Тези дейности се осъществяват от студентските клубове.

- АУСА може да обединява само многоспортови университетски спортни клубове от висшите училища, но самите клубове не могат да членуват в лицензирани федерации, развиващи един или сходни видове спорт, което ограничава участието им в професионални състезания.

Организации за развитие на спорта в МВР и МО

Спортна асоциация на МВР

Спортната асоциация на МВР е многоспортова федерация. Основна част от дейността ѝ са заемали състезанията по стрелба, ПЛЗ и карате, приложно ориентиране, биатлон и плуване, тъй като това са спортовете с приложна насоченост в дейността на МВР. Други спортове, включвани в спортния календар, са насочените към общо физическо въздействие и рекреация – ски, крос, тенис, тенис на маса, шахмат и разновидности на волейбол и футбол.

Активен член на СА – МВР е и дружеството за спорт и туризъм „Мургаш”, член на Българска федерация по туризъм.

През целия анализиран период 2012 – 2022 г. ежегодно се организират и провеждат състезания, семинари и фестивали по бойни спортове под егидата “Млади приятели на полицията”. Цялата дейност по организирането и провеждането на мероприятията се осъществява съвместно с местните ръководства на градовете, регионалните управления на образованието към МОН, както и някои директори на областни дирекции на МВР.

Национална военна спортна федерация

През периода 2012 – 2022 г. в нея членуват 31 военни спортни клуба. Те участват в държавния и в международен спортен календар по линия на Международния съвет за военен спорт (CISM). Приоритет в него имат военно-приложните спортове, свързани с повишаване на бойната готовност на военнослужещите от въоръжените сили.

В държавните военни шампионати най-популярните спортове са: лека атлетика, стрелба, футбол, ориентиране, тенис на маса, тенис, популярност при участниците също така имат спортове като плуване, ски бягане, ски ориентиране, ски алпийски дисциплини, баскетбол 3x3, планинско бягане, маратон, волейбол и др.

Представителни отбори на Министерството на отбраната участват активно в Световни и регионални шампионати по линия на Международния съвет за военен спорт. През периода отборите за взели участие в 24 национални състезания и 13 международни спортни събития с над 80 участници. В тях са спечелени 2 златни, 6 сребърни и 8 бронзови медала. Съществен принос в резултатите от международните форуми имат елит-

ните спортисти в Центъра за елитен спорт към ведомството. С изявите си служат за мотивиране на останалите участници в представителните отбори на въоръжените сили на Република България.

1.3.3. Спорт за високи постижения

СВП отдавна се е превърнал в значимо социално и икономическо явление, предоставяйки възможности за глобално признание и свързване с останалия свят, а спортният успех често се асоциира с усещане за национална гордост. По различни причини – целева държавна политика, изградени традиции, актуализираща се приемственост – СВП може да бъде определен и като сравнително добре структуриран и продължаващ развитие сектор от националната система за развитие на спорта.

Спортните училища (СУ) в България са специфични структури, изначално свързани със СВП, като същевременно следва да се разглеждат и като своеобразен „връх“ в системата на ДЮС. В Националната стратегия за развитието на физическото възпитание и спорта 2012–2022 е очертана нова политика, насочена към възраждането на спортните училища и превръщането им в основни звена за подготовка на елитни спортисти. В тази връзка за периода на действие на Стратегията са извършени съществени промени в нормативната уредба относно организацията и обезпечаването на основните дейности, свързани с подбора на таланти деца, провеждането на ефективен тренировъчен процес и осигуряване на подкрепа за професионална реализация и нова кариера след приключване на спортната.

Броят на СУ в анализирания период не се променя съществено – от 16 общински и 6 държавни през 2012 г. картината през 2022 г. е 19 общински и 6 държавни. Броят на учениците и спортовете, по които се обучават, също са устойчиви величини – от 6800 (близо 2870 в държавните) в началото до 7070 (2760 в държавните) през 2021 г., разпределени в 31 вида спорт. Броят на учителите по спортна подготовка се увеличава от 385 до 451. От тях средно над 50 са треньорите, работещи с най-перспективните ученици от държавните СУ в Центрове за подготовка на резерв за спорта за високи постижения.

Тенденция в цялата страна е увеличаването на броя на спортните клубове, които имат взаимоотношения със спортните училища. Към настоящия момент с 25-те спортни училища в страната работят над 300 спортни клуба. На щат в СУ са назначени около 450 учители по специализирана подготовка, които са и треньори в спортните клубове.

Най-много са учителите по спортовете футбол, борба, лека атлетика и джудо.

По отношение на включените в спортния резерв възпитаници на СУ се установява устойчив значим брой национални състезатели – около 450, които са основният потенциал на България за достигане на високи спортни постижения. В този смисъл е направена ефективна промяна в държавната политика по отношение на държавните спортни училища чрез създаване към тях на Центрове за подготовка на резерв на спорта за високи постижения (чл. 86, ал.3, т.3. от ЗФВС от 2019 г.). Това става чрез действащата от 2020 г. Програма на ММС *„Подпомагане на учебно-тренировъчната дейност и дейността на централните за подготовка на резерв за спорта за високи постижения от изявени ученици в държавните спортни училища“*. В края на анализирания период в Центровете за подготовка на резерв за СВП са включени над 400 изявени ученици в 22 вида спорт. С малки вариации, се установява устойчива тенденция на нарастване на техния брой (2014 г. – 248; 2022 г. – 474).

Спортните училища се явяват и основни структури за реализация на т.нар. „двойна кариера“ при ученици спортисти, подпомагайки ги в съчетаването на учебно-образователния процес с тренировъчни и състезателни ангажименти. Основните предизвикателства са насочени към: съхраняване развитието на младите спортисти (предвид спецификата на видове спорт по отношение на ранната спортна специализация); намиране на баланса между спортна подготовка и образование; адаптация след края на спортната кариера.

Подходите за подкрепа на двойна кариера са свързани с прилагането на форми на обучение, различни от стандартната дневна присъствена форма. С новия Закона за предучилищното и училищното образование през последните 6 години ефективно се прилага комбинираната форма на обучение, чрез която се създаде възможност учениците с изявени дарби от един вид спорт да се обучават в група, а отделни ученици, които целогодишно се подготвят с националните отбори – да се обучават индивидуално по учебните предмети. Ефектът от мярката, подплатена и с допълнително финансиране на ангажирания в индивидуалното обучение педагогически състав, е положителен с оглед създадената възможност за подкрепа на развитието и изявата в СВП, както и на перспективите за бъдеща професионална реализация на изявените ученици.

В резултат на сътрудничеството между ММС, МОН и НСА „Васил Левски“ в СУ се осъществява обучение за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия „помощник-треньор“ от професионално направление „Спорт“. В тази връзка през 2018 г. са раз-

работени изцяло нови 23 учебни програми за обучение по професията „помощник-треньор“.

Създадена е възможност за професионална реализация в областта на спорта чрез упражняване на професията или продължаване на образованието във висше училище, обучаващо спортни специалисти, или в друго висше училище. В подкрепа на двойната кариера и професионалната реализация на спортистите е и политиката на НСА „Васил Левски”, в която 25 % от местата за прием са определени за завършилите СУ, придобили професионална квалификация, като оценката от държавния изпит се приема като балообразуваща, без полагане на изпит.

В Закона за висшето образование е предвидено, че по предложение на министъра на младежта и спорта във висшите училища могат да се приемат без конкурсен изпит медалисти от олимпийски игри, световни и европейски първенства извън утвърдения ред за прием. Това е допълнителна възможност за стимулиране на двойната кариера на спортистите особено за сфери, които не са свързани със спорт.

Редица наши изтъкнати спортисти, национални състезатели в спортове, които имат връзка със спортове с военно-приложно значение, стават част от Центровете за елитен спорт към МВР и Министерството на отбраната. Тази форма на реализация на двойна кариера се осъществява в партньорство между различните министерства и националните федерации.

В системата на СВП у нас водещо място имат федерациите и членуващите в тях спортни клубове. Клубовете са и ключов партньор и служат за база за осъществяване на учебно-тренировъчния процес на възпитаниците на спортните училища. Подпомагането на тяхното развитие е в съответствие както с един от основните приоритети на ММС – развитие и утвърждаване на СВП, така и със Стратегия 2012–2022.

Една от водещите цели на спортните клубове е да подготвят високомотивирани състезатели за националните отбори с възможности за спечелване на призови класирания на състезанията от най-висок ранг. Финансовото подпомагане на спортните клубове в обществеността е основно става чрез Програмата за развитие на спортните клубове. От създаването си ежегодно програмата обхваща от 1053 през 2014 г. до 942 през 2022 г. спортни клубове, членове на 55 лицензирани федерации.

Друг ефективен механизъм за подкрепа и стимулиране на спортните клубове на местно ниво са и общинските програми за развитие на спорта. От общо 265 общини в България 261 са отделяли средства за подпомагане на спортни дейности. Могат да се посочат два примера. Най-много средства за спорт 6 215 078 лв. – 10.6% за 2017 г. са предоставени от

общините в област Бургас, а в област Пловдив – 6 240 024 лв. –10.28% за 2018 г. Процентите съотношения са спрямо общата сума – 58 581 748 лв. през 2017 г. и 60 674 676 лв. през 2018 г.

В процентно съотношение най-много средства през 2017 г. са отделени за спортни клубове от общините с население от 15 001 до 20 000 – 63.37%, 20 001 до 30 000 – 60.68% и 10 001 до 15 000 – 52.8% при средно 46% за страната. През 2018 г. те са съответно: за общини с население от 15 001 до 20 000 – 68.03% и 100 001 до 200 000 – 58.26% при средно 51.74% за страната. Общо общинските средствата за спорт през 2017 г. намаляват, но тези за спортните клубове през 2018 г. се увеличават.

Анализите на данните за 2017 и 2018 г. водят до изводите, че футболните клубове (предвид социалната значимост на този спорт) са основните бенефициенти на общинска подкрепа и то най-вече в малките общини. От друга страна се оказва, че най-голямата община в страната – Столична, отстъпва на голяма част от общинските центрове по предоставяне на средства общо за спорт и най-вече за спортни клубове както в абсолютни стойности, така и спрямо броя на населението.

Спортът за високи постижения, като интегративна подсистема, обхваща редица дейности и програми, насочени към финансово подпомагане на лицензираните спортни федерации, развиващи олимпийски и неолимпийски спортове. Ресурсното осигуряване и координацията в областта на СВП се осъществява чрез няколко програми, финансирани и управлявани от ММС, което превръща държавата в най-големия „инвеститор” в елитния спорт.

През годините програмите са претърпявали различни промени, като те са разделяни, обединявани и с променяни имена и критерии. Обикновено отделна програма за олимпийска подготовка е била реализирана само в преодлимпийските и/или олимпийските години.

Методологично разработени, утвърдени и внедрени през периода са следните програми, пряко насочени към СВП:

- *Програма за развитие на спорта за високи постижения* (действала до 2022 г.)
- *Програма за финансово подпомагане на дейности в областта на спорта за високи постижения* (в действие от 2022 г.)
 - *Направление 1 „Олимпийска подготовка“.*
 - *Направление 2 „Развитие на СВП – за подготовка и участие на спортистите в държавни и международни състезания за постигане на високи спортни резултати“.*

- *Програма за Олимпийска подготовка* (с конкретен времеви обхват на действие съобразно предстоящи летни или зимни олимпийски игри).

- *Програма за финансово подпомагане на дейности по провеждане на домакинства на международни спортни състезания* (в действие от 2014 г.).

Практиката е ММС да сключва договори с лицензираните български спортни федерации и клубове за финансово подпомагане на одобрени проекти по програмите, които са насочени към осигуряване на необходимите кадрови, организационни, материално-технически и финансови условия за дейност. В тази връзка е важно да се отбележи, че по инициатива на Антидопинговия център, през 2016 г. ММС въведе в програмите си за финансиране изискване състезателите да са преминали антидопингово обучение. Ефектът от тази мярка довежда до значително увеличение на броя на обучените състезатели и спортно-технически лица, като за сравнение, общият брой на обучените през 2015 г. е 501, 878 през 2016 г., 1271 през 2017, а към 2021 г. общият брой е 1451. Оказва се, че през изминалия период повечето нарушения на антидопинговите правила са извършени от състезатели, които не са преминавали обучение.

През периода 2013–2016 г. по „Програма за олимпийска подготовка“ и „Програма за развитие на спорта за високи постижения“ се предоставят средства за състезатели от националните отбори за четири възрастови групи, треньори и други длъжностни лица според спецификата на спорта. През 2014 г. в „Програмата за олимпийска подготовка“ са включени 249 елитни състезатели и 488 спортисти с потенциал за елитни постижения, но тези данни очертават извода, че България има твърде ограничен резерв от висококвалифицирани състезатели. За да се оптимизира организацията и управлението на олимпийската подготовка, през 2015 г. са предприети редица промени.

Подготовката за участие на нашите спортисти на Летните игри в Рио’ 2016 включва и участия в редица световни и европейски първенства, проведени с участието на рекорден брой държави и спортисти. Класиранията са важни за покриване на квалификационните изисквания за участие.

Българските спортисти в периода 2013-2016 година печелят в различни възрастови групи от световни първенства 46 медала от 7 спорта и от европейски първенства 145 медала от 11 спорта.

Според квалификационните изисквания на Международния олимпийски комитет и на международните спортни федерации 51 български спортисти, от тях 29 мъже и 22 жени, покриват квоти за участие по 14

вида спорт. Българските спортисти спечелиха от Рио' 2016 три медала – един сребърен (Мирела Демирева в скока на височина), два бронзови (Елица Янкова в категория до 48 кг борба и ансамбъла по художествена гимнастика в състав – Михаела Маевска, Ренета Камберова, Християна Тодорова, Цветелина Найденова, Любомира Казанова) и 9 призови места до 8-о място. Страната ни заема 65-о място в крайното класиране по медали.

Същевременно анализът на подготовката и представянето в цялост на българските спортисти очертават причини за отсъствието на по-добри класирания и значими резерви за оптимизиране на процеса в няколко направления:

1. Планирането на тренировъчния процес при някои от случаите е с формален характер. Реално успехи са постигнати там, където са спазвани изискванията на плановете за качествена подготовка.

2. Установява се, че при почти всички спортове, включени в програмата за олимпийска подготовка, е отсъствал системен текущ и етапен контрол на тренировъчния и състезателния процес. На крайно незадоволително ниво са научно-информационното и техническото оборудване, което намалява ефекта от контрола. Постепенно са закрити изцяло специализираните научно-приложни лаборатории по отделните видове спортове. Тяхната дейност, както и техните функции, са възложени и прехвърлени в щата на спортните федерации, които реално нямат възможности да осъществяват тази дейност. Това е довело и до доминиращ формализъм и по отношение контрола върху основните фактори на спортното постижение. Посочените факти дават основания за извода, че контролът може да бъде определен като най-слабото звено в процеса на олимпийска подготовка.

3. Сериозни пропуски се констатира при селекцията и централизираната подготовка на млади и талантиви спортисти по олимпийски спортове още в началото на олимпийския цикъл 2013–2016 година. Причините се свързват с неефективната прогностична оценка на спортните федерации при формирането на олимпийския резерв. Логично се достига до постоянно намаляване на броя на спортистите, придобиващи право да участват на олимпийски игри, което дава основания за извода, че цялата система за селекция се нуждае от оптимизиране.

4. Неудовлетворително е и състоянието на наличната спортна база за много от спортовете, като оборудването ѝ с уреди и съоръжения е недостатъчно и морално остаряло. Идентифицирани са и олимпийски

спортове без подходяща съвременна и оборудвана спортна база (лека атлетика, плуване).

5. Значителни резерви има и относно системата за пълноценно възстановяване на олимпийските състезатели, в това число и медикаментозното. Спортните медици не са имали ясно определени функционални задължения за провеждането, координацията и контрола на медицинското осигуряване, както и роля при комплексното възстановяване, профилактиката и лечението на травми и заболявания.

6. В не малък брой случаи неудовлетворителни се оказват професионалната квалификация на треньорите, както и заплащането на техния труд, което се отразява върху качеството на тренировъчния и състезателния процес.

7. В редица спортове и дисциплини, включени в програмата за олимпийска подготовка, акцентът при планирането и определеното финансиране е предимно върху спечелването на квоти и покриването на нормативи, а не толкова върху стимулиране на вътрешната конкуренция и участие на най-добре подготвените.

В обобщение на посоченото като прогнозна политика се достига до изводите, че обективно България разполага с твърде ограничен потенциал от елитни спортисти, способни да се конкурират успешно на Олимпийските игри и да печелят медали. Същевременно за едно достойно представяне на българския спорт на летни олимпийски игри е необходимо да има участие на не по-малко от 50-70 спортисти. За зимните олимпийски игри тези стойности са 30-35 състезатели.

В процеса на подготовка за участие в XXXII Летни олимпийски игри в Токио по двете програми са включени значителен брой български спортисти. Конкретно в програмата „Олимпийска подготовка“ са обхванати 131 спортисти, 55 треньори и 53 длъжностни лица. От тях общо 42-ма покриват 37 квоти за участие по 14 вида спорт. С 6 медала България се нарежда на 30-о място в крайното класиране на ОИ в Токио' 2020. От тях 3 са златни: Ивет Горанова – карате, в кат. до 55 кг; Стойка Кръстева – бокс, в кат. до 51 кг; ансамбъл-многобой в художествената гимнастика в състав Симона Дякова, Мадлен Радуканова, Лаура Траатс, Стефани Кирякова, Ерика Зафирова, 1 сребърен на Антоанета Костадинова – спортна стрелба, 10м пистолет и 2 бронзови на Тайбе Юсеин – борба кат. до 62 кг и на Евелина Николова – борба кат. до 57 кг. В осем спорта са постигнати призови класирания сред първите 12. Трябва да се отбележат още: новозавоювани квоти при плуването и участието на спортисти от спорто-

ве без квоти на предната Олимпиада – карате (включен за Токио' 2020), трап, вдигане на тежести, тенис на маса и спортна гимнастика.

Анализите на реализираната подготовка за ОИ в Токио показват, че тя се е базирала на следните приоритети:

- по-добра селекция от спортните федерации на спортисти за включване в списъка на проектоолимпийския отбор по Програмата за олимпийска подготовка. Въведени са допълнителни критерии за разширяване на проектоолимпийския състав с перспективни млади спортисти;

- подобряване на тренировъчния и състезателния процес чрез обсъждане в Комисията за олимпийска подготовка, наред с приемане от управителните съвети на спортните федерации на годишните тренировъчни планове на спортистите от проектоолимпийския отбор. Всички проектоолимпийски отбори са работили по годишни планове, а отделни спортове разработват и конкретни тренировъчни планове за месеци и за лагер-сборове.

След анализа по спортове за изтеклия олимпийски цикъл и показаните резултати на Олимпийските игри в Токио се достига до обобщение, че в голямата си част причините за незадоволителното представяне на някои от българските спортисти се същит, както и в подготовката за ОИ в Рио. Тенденцията за „унаследяване“ на тези причини показва системно изоставане в изграждането на необходимия комплексен организационен капацитет на ниво федерации и нуждата от преориентация в подхода на работа на ММС от гледна точка на реалистично целеполагане, финансиране, ефективна координация и контрол.

ЧАСТ II:

Визия. Мисия. Основни принципи. Стратегически цели

Изведените стратегически цели и принципни постановки са съобразени с регламентираните законови правомощия и механизми за реализиране на държавна политика в областта на спорта, социалните, икономически, демографски и културни особености на населението, както и установените добри практики в системата на ФВС.

II.1. Визия

Максимално широк обхват от български граждани да подобрят своя здравен статус и качество на живот чрез осъзната промяна в отношението и културата на практикуване на физически активности и спортни дейности. Тези общи усилия и стремежи за личностно и обществено развитие ще бъдат подпомогнати от активна държавна и общинска политика за подобряване на условията и насърчаване развитието на физическата и спортната активност в зависимост от потребностите, възможностите и желанията на отделния човек. Същевременно ще продължи подкрепата за успешното представяне на българските спортисти на най-престижните международни спортни форуми, като неотменна част от усилията на страната да изгражда и утвърждава международен авторитет и чувство за национална гордост. Този път е свързан с добрия баланс между спортуването на деца, ученици и любители и успешното представяне на елитните ни състезатели.

II.2. Мисия

Гарантиране на конституционното и човешко право на всеки български гражданин за равнопоставен и свободен достъп до условия и възможности за практикуване на спортни и спортно-туристически дейности. Като неразделна част от социалната политика, те се явяват значим фактор за личностно развитие, подобряване на здравето, принос към обществено-икономическото и културното развитие на страната и утвърждаване на нейния международен спортен престиж.

II.3. Основни принципи

Стратегията се основава на следните принципи:

- приемственост и надграждане на основата на добрите практики, работещите мерки и произведените въздействия от предходната национална стратегия (2012-2022 г.);
- междуинституционално партньорство и включване на всички заинтересовани страни в процеса на изработване и осъществяване на държавната политика и дейностите в системата на ФВС;
- междусекторно съгласуване, интегриране и координация на стратегии, политики, ресурси и действия;
- отчитане на нуждите, профила, ресурсната наличност, капацитетните възможности и специфичните условия на съществуване от гледна точка на: социално-демографски профил, спортни организации, държавни и общински администрации, образователни институции и спортна инфраструктура;
- демократизация и устойчивост на спортното участие;
- равнопоставеност, социално приобщаване и достъп до разнообразни възможности за физическа активност, спортни занимания, спортни обекти и съоръжения;
- публичност, информираност, законосъобразност, контрол, отчетност и търсене на оптимална целесъобразност и ефикасност при планиране и използване на публичните ресурси.

II.4. Стратегически цели, мотиви, оперативни цели, дейности и механизми, индикатори за проследяване на въздействия

Формулираните стратегически и оперативни цели и свързаните с тях дейности и механизми за реализация се базират на интегриран подход, изискващ обвързването им с различни като вид и насоченост ресурси. По този начин всяко от стратегическите направления се основава на комбинация от ресурси.

Стратегическа цел 1:

Създаване на условия и предпоставки за мотивиране и насърчаване на хората от всички социални и възрастови групи към физическа активност и системно практикуване на спорт и

спортно-туристическа дейност като средство за подобряване на здравословното състояние, качеството на живот, социализация и личностно развитие.

Мотиви и необходимост:

Все повече заниманията с физически дейности и спорт се разглеждат като част от по-обхватната философия на устойчивото човешко развитие – качество на живот, развитие на човешки потенциал, справяне със социалното изключване, подобряване на достъпа до услуги и възможности, опазване на природата. Различните видове физически упражнения, спортни занимания и спортно-туристически дейности разполагат с различен потенциал да генерират специфични по характер и насоченост ползи, които имат пряка връзка със здравето и процеса на социална промяна на лично, групово и обществено ниво. Физическата активност и спортуването са комплексни явления, чиито особености са повлияни от редица социални, психологически, културно-поведенчески, структурни, икономически и ресурсни фактори. Необходимостта от целеви методики и инвестиции в събиране и анализ на солиден информационен масив от продължителни и регулярни проучвания на физическата и спортната активност на различните социално-възрастови групи от населението логично следва да е неотменна част от стратегическите действия в това направление.

Осигуряването на адекватна среда и възможности за физическа активност и практикуване на спорт се явява един от фундаменталните елементи от стратегическите мерки за формиране на трайни навици в поведението за подобряване качеството на живот посредством поддържане на добро физическо и психическо здраве, превенция и социална активност на хората от различните социално-възрастови групи. Това е в унисон с Приоритет 12.4 „Спорт“ на Националната програма за развитие: България 2030.

Същевременно една от основните поуки е, че поставянето на цели, указващи **линейно** увеличаване през съответния програмен период на броя и/или процента спортуващи сред различни социално-възрастови групи, не е работещ подход. Това се потвърждава и от опита на други европейски страни. Уязвимостта на заложените цифри от изменение под влияние на трудни за дългосрочно прогнозиране и контрол комплексни фактори и процеси създават несигурност и нестабилност сред реализиращите програми на спортна тематика партньори.

Усилията за насърчаване на физическата активност и заниманията със спорт са комплексен социален проблем, където разбирането на един

аспект от проблема не води автоматично до решаването на друг. Така например, макар знанията ни относно ефектите от физическите занимания върху човешкото тяло доста да са напреднали, това все още не води до адекватен напредък в маркетинговите стратегии за мотивиране на хората да бъдат по-активни. Както най-често се случва, при много от промоционалните инициативи и кампании за насърчаване на физическата активност и спортуването най-мотивирани се оказват самите организатори и инициаторите на подобни кампании, където обикновено най-активни си остават вече спортуващи контингенти от хора без наличие на обективни емпирични данни за ръст сред новоприсъединили се. По този начин потенциалът им следва да се оценява от гледна точка на това доколко те ни казват **защо и как са се случили тези въздействия, т.е. кои точно механизми са работили, за кого и при какви обстоятелства.**

Оперативни цели

1. Разширяване на обхвата на различните социално-възрастови групи и стимулиране на интереса и търсенето на занимания с физически упражнения, спорт и спортно-туристическа дейност.

2. Разширяване на мрежата от физически пространства, спортни клубове и други доставчици на спортни услуги.

3. Повишаване качеството на предлаганите спортно-рекреационни услуги, дейности и социални възможности.

4. Реализиране на програми в образователните институции за пълноценно участие от ранна училищна степен в спортни, социални и доброволчески дейности; проследяване на ефектите и подобро планиране.

5. Повишаване ефективността на въздействие на прилаганите спрямо различните целеви групи комуникационни стратегии и методи за информираност и стимулиране практикуването на физически упражнения, спортни и спортно-туристически дейности.

6. Проследяване на актуалното състояние на физическото развитие и дееспособността на българското население.

7. Подобряване на системата за контрол върху доставчици на фитнес услуги и хранителни добавки, относно квалификацията на инструкторите и разпространяването на субстанции с неясен произход и съдържание сред различни възрастови групи.

8. Насърчаване ангажираността на работодатели и ръководители на ведомства за създаване на условия за спортуване на работници и служители и тяхното участие като партньор в различни програми.

9. Осигуряване на достъпни възможности за практикуване на физически упражнения и спорт за възрастните хора и хора с увреждания.

Дейности и механизми

1. Продължаване действието на съществуващите национални програми по линия на ММС, целящи осигуряване на възможности за приобщаване към здравословна физическа активност на представители на различните възрастови и социални групи от населението; подобряване на методиката, формите и средствата за събиране на данни, за проследяване и измерване на ефектите.

2. Планиране, организиране, провеждане и анализ на данните от национално изследване на физическата активност и дееспособност на българското население – основа за действия по целеви спортни и между-секторни политики.

3. Създаване на ново специализирано звено в структурата на ММС, подпомагащо дейността на ангажирани с проблематиката дирекции. В обхвата му ще влизат планиране, провеждане, обработка и анализ на данни от фокусирани социологически и маркетингови изследвания за физическата и спортна активност на населението, проследяване, оценка и анализ на ефектите от реализацията на национални програми, проекти и инициативи. Целесъобразно е то да съдейства и за планиране, подготовка и реализация на информационни и образователни кампании и промоционални събития сред целеви групи. На него се вменява и съдействие при изготвяне на средносрочни и дългосрочни социални и икономически прогнози и експертни оценки; изготвяне на методически материали, в помощ на спортни организации, общини, образователни институции, компании и други заинтересовани партньори, реализиращи дейности в това направление.

4. Създаване на единна дигитална информационна платформа за действащи на територията на страната спортни клубове и частни доставчици на спортно-рекреационни и фитнес услуги. В нея трябва да бъдат посочени места и възможности за физическа активност, спорт и отдих; информация за събития, програми и ресурси на всички институционал-

ни партньори, реализиращи дейности в областта на спорта за здраве и рекреация.

5. Създаване на нови програми на основата на публично-частно партньорство с разполагащи с необходимия капацитет фитнес центрове у нас. Те трябва да са свързани с тестиране, консултиране, превенция и работа с утвърдени и иновативни средства и методи от областите на кинезитерапията, фитнеса, спорта и рекреацията на заболявания на опорно-двигателния апарат. Една част е необходимо да бъдат насочени към намаляване и предотвратяване на наднормено тегло, затлъстяване, хипертония, обездвижване. Друга част да включват методики за следоперативно възстановяване, възстановяване след битови инциденти и други подлежащи на въздействие с подобни средства проблеми при подрастващи и възрастни хора.

6. Интегриране на политики и създаване на съвместна програма с участието на ММС, МЗ и МТСП за здравна превенция, профилактика, рехабилитация, работа по индивидуален план.

7. Прилагане на добре фокусирани социални и маркетингови канали и методи за повишаване на информираността и стимулиране на интереса и търсенето на занимания с физически упражнения, спорт и спортно-туристически дейности от: студенти; хора в активна трудоспособна възраст; хора в пенсионна възраст; хора в неравностойно положение (физически и психически увреждания); хора в социално изключени групи (малцинства, уязвими групи).

8. Осъществяване на целенасочена социална маркетингова кампания за повишаване на информираността и културата сред практикуващи фитнес занимания, относно приемането на застрашаващи здравето и живота хранителни добавки и субстанции с неясен произход и съдържание.

9. Стартиране на ежегодна национална инициатива „Дни на спортното предизвикателство” на основата на включване на всеки желаещ жител на населеното място в някакъв вид физическа/спортна и спортно-туристическа дейност чрез регистрация на участието. Инициативата е на съревнователна основа между съпоставими в демографско отношение населени места и връчване на специален приз за различни категории, което може да се използва от местната управа за различни имиджови и мотивационни цели.

10. Много по-ефективно използване на възможностите от партньорското участие в инициативи от рода на „Европейска седмица на спорта

#BeActive”, платформата NEPA за насърчаване на физическата и спортната активност на гражданите на ЕС; Дни на предизвикателството по линия на ТАФИСА и други инструменти за мотивиране на физическата активност и здравословния начин на живот.

11. С оглед успешната практика на организиране на спортни панорами, където спортни клубове и федерации представят дейността си с информационни щандове и демонстрации, е целесъобразно такива да се правят 2 пъти годишно (за по-фокусирано и трайно презентизиране на летни и зимни спортове) под мотото „България спортува”.

12. Създаване и адекватно промотиране на Програма „Активен човек” на основата на единен дигитализиран „паспорт/карта” за посещение/участие в спортни дейности, състезания, фитнес занимания, музеи, изложби, театрални постановки, музикални представления, доброволчески инициативи и социални каузи. Всяко регистрирано посещение/участие носи точки, като при достигане на определено ниво участникът получава бонус/награда под формата на: грамота, специална значка, спортен екип, пособие, отстъпка или безплатен достъп до съответните места и активности, в т.ч. мрежата на градския транспорт. Механизмът за участие стъпва на създаване и предлагане на специално мобилно приложение за свободно сваляне и инсталиране от сайтовете на ММС, общини и други заинтересовани партньори – училища, университети, спортни клубове и федерации, младежки НПО, фитнес центрове, магазини за спортни стоки и други партньори.

13. Програми и дейности за насърчаване и популяризиране на добри практики на корпоративна социална отговорност на работодателите:

- публично-частни партньорства за изграждане и/или възстановяване на места и съоръжения за отдих и спортуване;
- осигуряване на възможности и подпомагане спортуването на работници/служители;
- включване като партньори в реализацията на спортни програми, дейности, събития и инициативите на ММС, общини;
- публично признание и награди за най-активните работодатели.

14. Разработване на специализирани тренировъчни програми и методически указания при хора с увреждания за прилагане в домашни условия, в училищата, почивните станции, лагери и лечебни заведения с участието на ерготерапевти.

15. Осигуряване на необходимите условия за пълноценно участие на учащите се с увреждания в занимания с физически упражнения и спорт извън учебния план.

16. Разширяване на организационната структура от клубове и усъвършенстване на системата за издигане равнището на физическата и специалната спортна подготовка на служителите в структурните звена на МВР и МО съобразно водещи европейски и световни практики.

Индикатори за проследяване на въздействия

- Дял на лицата от различните социално-възрастови групи на българското население, практикуващи физически упражнения, спортни и спортно-туристически дейности.

- Дял обхванати хора от различните социално-възрастови групи, участващи в програмни дейности за насърчаване на укрепващи здравето физически и спортни активности.

- Изпълнение на заложените в Приоритет „Спорт“ 12.4 „а“ показатели от Националната програма за развитие: България 2030, както и в други национални стратегии по сектори, имащи отношение към обхвата на дейностите в настоящата Стратегия.

- Съотношение повтарящи се/нови участници по целеви групи в реализирани програми, събития, кампании за насърчаване на укрепващи здравето физически активности и спортуване.

- Дял от различните социално-възрастови групи по регионално разпределение, обхванати от националното изследване за установяване на актуалното състояние на физическото развитие и дееспособността на населението.

- Създаване на актуална база данни за състоянието на показатели, характеризиращи физическото развитие и дееспособността на българското население.

- Брой кандидатствали и реално финансирани проекти на спортни организации по програми на ММС за насърчаване на физическата активност и спортуването на различни социално-възрастови групи.

- Реализирани съвместни програми и проекти от спортните организации в партньорство с и по инициатива на други организации.

- Реализирани промоционални събития и кампании, насърчаващи здравословния начин на живот и спортната активност по линия на ММС, общини и други заинтересовани организации и институции.

- Брой партньори, включени в реализацията на отделни програми, инициативи и дейности.

- Брой потребители на фитнес услуги и притежатели на карти за ползване на спортни услуги и съоръжения.
- Степен на удовлетворение от участие в двигателни, спортни и спортно-туристически услуги и дейности на база регулярни представителни социологически изследвания сред целеви групи от населението.
- Брой реализирани програми и обхванати участници в спортни, социални и доброволчески дейности в образователните институции.
- Брой потребители на дигитални услуги и приложения, предлагани от държавни и общински структури за стимулиране на спортуването и активния начин на живот.
- Брой на хора с увреждания, включени в целеви програми за адаптирана физическа активност и спорт.
- Брой работодатели, партньори по публично финансирани програми за осигуряване на възможности и подпомагане спортуването на работници/служители;
- Брой реализирани публично-частни партньорства за изграждане и/или възстановяване на места и съоръжения за отдих и спортуване.
- Брой клубове и обхванати служители в структурните звена на МВР и МО в организирана спортно-състезателна дейност.

Стратегическа цел 2:

Подпомагане на личностното и спортното развитие, придобиването на знания за здравословен начин на живот, развитието на потенциала, способностите и реализиране на спортния талант на деца, ученици и студенти чрез осигуряване на подходящи условия и предпоставки за равнопоставен достъп до качествена спортна база, квалифицирани специалисти и възможности за спортуване и изява.

Мотиви и необходимост:

Подкрепата и инвестирането в създаване на условия за формиране на отношение и култура на поведение на децата, учениците и студентите към спортна активност, наред с развитието на детско-юношеския и студентски спорт, са едни от водещите приоритети в социалната и спортната политика. Детско-юношеският спорт е неразделна част от спорта в училище и служи като стратегически резерв за спорта за високи пости-

жения. На практика това обхваща специализирана система от структури, способности и форми за откриване и насочване към организирани занимания с даден спорт с цел реализиране на спортен талант, придобиване на спортни знания, развиване на способности и личностно усъвършенстване, спортно израстване и мерки за закрила на деца с изявени дарби в областта на спорта. Под внимание се вземат националните особености, традициите, предпочитанията, тенденциите, добрият опит, ограниченият ресурс от спортни таланти, специалисти и средства.

Пълноценното личностно развитие е неразривно свързано с изграждане от най-ранна възраст на трайни нагласи и навици за спортуване и всекидневен двигателен режим. България е сред водещите страни в Европейския съюз по затлъстяване на деца от 11 до 17 години. Научнообоснован факт е, че обездвижването, системната употреба на тютюневи изделия, нездравословни храни и напитки, алкохолни и наркотични субстанции са сред водещите рискови фактори за здравето, като този негативен тренд продължава да бележи възход. Все повече тенденцията ще бъде подпомагане с публични средства на проекти, в които спортът е съчетан с дейности от други области – здравно образование, неформално обучение, доброволчество, култура, изкуство, екология, туризъм, физическа активност, здравословно хранене, нови форми на извънкласни и извънучилищни дейности, социална и образователна интеграция на деца, ученици и студенти от уязвими групи.

Финансирането и координирането на програми в сферата на спорта в училища и висши училища е начин за разширяване на обхвата на спортуващи ученици и студенти. Това се случва чрез създаване на необходимите условия за системни занимания с физически дейности и спорт и възможности за спортна изява.

Оперативни цели

1. Насърчаване на децата, учениците и студентите към физическа активност и системно практикуване на спорт, чрез реализиране на програми и инициативи за здравословен начин на живот и подкрепа на личностното развитие.

2. Повишаване на интереса за участие и капацитета на образователните институции за реализиране на спортни дейности, програми и проекти за извънкласни и извънучилищни дейности.

3. Разширяване на мрежата от спортни клубове и федерации, реализиращи дейности в партньорство с различни образователни институции.

4. Развитие на доброволчеството в спорта сред ученици и студенти.
5. Регламентиране на дейността и достъпа на спортни клубове при предлагането на спортни услуги за детски градини, училища и университети.
6. Подобряване на медийно отразяване на състезанията от държавния и международен студентски спортен календар, както и на постиженията на елитните български студенти спортисти от Универсиади, световни и европейски първенства.

Дейности и механизми

1. Увеличаване на обхвата и финансовото осигуряване на действащи програми и възможности за включване на нови видове спортни занимания, обхват на категории учащи, спортни организации и места за реализация на дейности.
2. Събиране и обработка на данни от националната система от тестове за измерване и оценка на физическата дееспособност в българските училища. Същите ще служат като ключов информационен ресурс за образователни, здравни, спортни и общински институции за вземане на адекватни решения в широк спектър от сфери на действия. Процесът се осъществява на основата на съревнование в различни категории между училищата на общинско и национално ниво с награди от спортно-материално и символно естество.
3. Създаване и регламентиране на добавка към единния разходен стандарт за издръжка на ученик в училище за спортни дейности.
4. Поддържане на актуална база данни за състоянието на спортната база на детските градини и училищата на територията на страната въз основа на изследвания от НСИ на всеки три години.
5. Периодично индексирание на паричните средства за физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност на деца и учащи в институции в системата на предучилищното и училищното образование и във висшите училища в съответствие с чл. 132 (1) от ЗФВС.
6. Подобряване организацията и качеството на провеждане на знакови национални спортни събития като Ученическите игри и Студентските универсиади – повишаване мотивацията на преподаватели, участници и доброволци, обогатяване и включване на символи и ритуали с културно-образователен и възпитателен елемент по модела на младежките Олимпийски игри.

7. Мотивиране и активно включване на деца и ученици като доброволци в изпълнение на различни роли при организирането и провеждането на спортни празници, фестивали, извънкласни и извънучилищни дейности, състезания, подпомагане дейността на училищни отбори и спортни клубове.

8. Разработване, съфинансиране и изпълнение на съвместна национална програма между ММС, МОН и МЗ за насърчаване на извънкласни спортни дейности в детски градини и училища, свързани със здравна превенция, затлъстяване, отпадане от училище, агресия и насилие, интеграция на деца със специални образователни потребности.

9. Създаване на програма за подобряване на конкурентоспособността чрез подпомагане участието на подрастващи и студенти спортисти с високи постижения в социално значими индивидуални спортове на национално ниво в най-силните в тяхната възрастова група международни турнири.

10. Развитие на партньорството между образователни институции и спортни организации относно повишаване капацитета и методическа подкрепа на треньори по вид спорт и учители по ФВС при организиране и провеждане на извънкласни и извънучилищни спортни дейности.

11. Нормативно осигуряване на възможности за ресурсно подпомагане дейността на Центровете за подкрепа на личностното развитие, предлагащи спортни занимания за подрастващи през свободното време. Това допълнително ще стимулира и търсенето, и реализацията на треньори, вписани в Регистъра на треньорските кадри.

12. Реализиране на фокусирани събития и маркетингови кампании, промотиращи физическа активност, системно практикуване на спорт и кариера в спорта като средство за личностното развитие с активно включване на родители, известни спортисти и ролеви модели.

13. Реализиране на добре планирани, изпълнени и контролирани образователни дейности в изпълнение на заложената законова разпоредба /чл. 51, ал.4 и чл. 57, ал.3 от ЗФВС/, съгласно която в системата на училищното образование и висшите училища се създават и условия за превенция срещу използването на забранени субстанции и забранени методи в спорта.

14. Създаване на целева програма за насърчаване партньорството между териториално близки спортни клубове при предлагане на общи програми за деца и ученици за едновременно практикуване на повече от един спорт.

15. Ефективно използване на механизъм за сътрудничество между спортните организации „трансфер от спорт в спорт“ (спортове с близки моделни характеристики; в случаи на висока конкуренция в даден спорт насочване към друг; целта е да се предотврати загуба на таланти).

16. Ресурсно подпомагане (под формата на целево финансиране на дейности и/или предоставяне на спортна база) на добре обосновани, структурирани, с ясно разписани механизми и ресурси, съобразени с реалните капацитетни възможности и методологически проследими планирани ефекти национални програми за развитие на ДЮС на спортни федерации, администриращи отборни спортове с висока социална значимост.

17. Изграждане на система за подпомагане на спортно-състезателната дейност във висшите училища и разработване на правилник за стимулиране на най-изявените студенти спортисти (награди, стипендии, извеждане на индивидуален план, изпитни сесии, използване на спортните бази безплатно и др.) в рамките на академичната автономия.

18. Регламентиране на доброволческата дейност при организирането и провеждането на националните универсиади, както и на състезанията от държавния спортен календар с цел включване на повече доброволци от различни висши училища.

Индикатори за проследяване на въздействия

- Брой кандидатствали и реално финансирани проекти на спортни организации и образователни институции по програми за насърчаване на здравословния начин на живот и подкрепа на личностното развитие.
- Дял на учениците между 1 и 12 клас с различна степен на затлъстяване съобразно категориите на Индекса на телесна маса.
- Дял на учениците, покриващи установените нормативни изисквания в съответната възрастова категория и пол, плюс средноаритметична оценка от тестовете за физическа дееспособност.
- Брой деца в детски градини и учащи, обхванати от програми и инициативи за здравословен начин на живот и подкрепа на личностното развитие.
- Брой служители и преподаватели в образователните институции, преминали курсове за повишаване на квалификацията, във връзка с реализирането на спортни дейности, програми и проекти за извънкласни и извънучилищни дейности.

- Брой реализирани извънкласни и извънучилищни дейности от образователните институции.
- Брой спортни клубове и федерации, участващи в партньорство с образователни институции при реализирането на спортни дейности.
- Брой образователни институции, включени в националните ученически игри и студентски универсиади.
- Дял на учащите, участници в националните Ученически игри и студентски универсиади.
- Съотношение повтарящи се/нови участници сред деца, ученици, студенти в съответна финансирана програма, Ученически игри, Студентски универсиади.
- Брой учащи, участници в международните ученически игри и студентски първенства и универсиади.
- Брой деца, ученици и студенти, изпълняващи доброволчески роли в различни спортни, спортно-туристически, административни и логистични дейности.
- Наличие на действащ дигитален регистър на спортната база в образователните институции и брой на записите в него.
- Брой подрастващи и студенти спортисти с високи постижения, подпомогнати по инструменти за стимулиране на учащи с изявени дарби.
- Дял на включените в програмни дейности деца и ученици и впоследствие записали се в спортен клуб за практикуване на определен спорт.
- Брой картотекирани деца, ученици, студенти, участващи в състезанията от ДСК на съответната федерация.
- Брой кандидатствали и реално финансирани проекти по внедрена програма за насърчаване партньорството между териториално близки спортни клубове при предлагане на общи програми за деца и ученици за едновременно практикуване на повече от един спорт.
- Брой функциониращи Центрове за подкрепа на личностното развитие, предлагащи спортни занимания за подрастващи през свободното време; брой обхванати деца и ученици; брой треньори, предоставящи спортни услуги.

Стратегическа цел 3:

Реализиране потенциала на елитните български спортисти чрез осигуряване на условия, средства и възможности за високоэффективен тренировъчен и състезателен процес за постигане на върхови спортни резултати на държавните състезания и на международното поле, съхраняване на тяхното здраве, психика, личностно и кариерно развитие.

Мотиви и необходимост:

Спортът за високи постижения отдавна се е превърнал в значимо социално и икономическо явление, предоставяйки възможности за глобално признание и свързване с останалия свят, а спортният успех често се асоциира с усещане за национална гордост. Приоритетите в развитието на СВП са насочени към осигуряване на качествена среда и условия за подготовка и завоюване на успехи в условията на непрестанно нарастваща конкуренция, засилваща се тенденция към ранна специализация и обособяване на т.нар. „елити” в редица спортове. Неразделна част от този процес е и създаването на правила и механизми за специална защита на здравето, психиката, кариерата и спортната етика както на млади, така и на утвърдени елитни спортисти. Основните начини за постигането на търсените ефекти са реализацията на национални програми, разработване и внедряване на нови, научно обосновани и технологично подпомогнати средства за контрол и оценка на ефективността на тренировъчния процес. Сред ключовите мотиви за подкрепа на СВП от страна на държавата могат да се открият: повишаване на авторитета и престижа на страната; национална гордост и културна идентичност; популяризиране на страната като привлекателна спортна и туристическа дестинация; стимулиране икономическото развитие на определени сектори, градове и части от страната; постигане на траен социален ефект сред подрастващите и мотивация за спортуване чрез широкото отразяване на постиженията на елитните спортисти и увеличена популярност на спорта.

В системата на СВП водещо място имат спортните клубове и федерациите като основа за развитие на високо спортно майсторство. Те създават необходимите условия за обхващане на по-широк контингент от спортисти с потенциал, както и състезатели от проектонационалните отбори, които се подготвят в своите клубове. Съвременното управление на спортната подготовка изисква оптимално развитие във времето, без

форсиране на процеса за постигане на върхови спортни резултати на международното поле. Усилията на ММС ще са насочени в търсене на максимална възвращаемост на вложените средства. Мотивът за постигане на конкурентоспособност на световната спортна сцена в определени спортове или запазване на такава в други е водещ за ММС да подпомага и развитието на ДЮС. Това ще остане в сила и в бъдеще, тъй като определени конкурентни предимства, получени чрез методика, спортна инфраструктура и подготовка, започват да намаляват – поне докато системите за откриване и развитие на таланти не станат достатъчно надеждни и продуктивни.

Оперативни цели

1. Усъвършенстване на съществуващата система за подбор и подпомагане развитието на спортни таланти чрез внедряване на най-съвременни научни достижения в тези насоки.

2. Утвърждаване на спортните училища като институции за подготовка на резерв за спорта за високи постижения на Република България.

3. Съществено оптимизиране на прилаганите до момента тренировъчни методи и подходи посредством внедряване на технологично най-съвременни способности за управление на тренировъчния процес.

4. Преодоляване на изоставането от световните достижения по отношение психологическата подготовка и технологичното осигуряване на елитните български спортисти и спортни таланти.

5. Реализиране потенциала на елитните български спортисти чрез навременно осигуряване на съвременни условия, средства и възможности за високоефективен тренировъчен и състезателен процес.

6. Системно подобряване на информираността и образоваността на елитни български спортисти и формиращи се спортни таланти, относно рисковете и вредата от използване на забранени субстанции и методи върху техния живот, здраве и кариера.

7. Системно подобряване на информираността и образоваността на елитни български спортисти и формиращи се спортни таланти относно манипулирането на спортни срещи и последствията за техния живот и кариера.

8. Осигуряване на постоянни във времето възможности за международна състезателна изява както на елитните български спортисти, така и на спортния резерв на страната.

9. Изграждане на устойчива система за ефективно възстановяване, кинезитерапевтични въздействия и максимално продължителна във времето спортна кариера на българските състезатели, достигнали световно ниво.

10. Създаване на кадрови капацитет за формиране на политики и насърчаване двойната кариера на елитните спортисти.

11. Активни политики за лобиране и включване на изявени български спортисти в ръководни структури на международни спортни организации.

Дейности и механизми

1. Подобряване на контрола и оптимизиране на финансовите механизми по програмите за подпомагане на СВП от ММС, по които спортните федерации и клубове са бенефициенти.

2. Извършване на периодични анализи на състоянието и приноса на спортните училища и осигуряване на методическа и ресурсна подкрепа чрез целеви програми, насочени към създаване на условия за селекция на деца със спортен талант, конкурентна среда за развитие, възможности за спортно усъвършенстване и изява на спортистите.

3. Повишаване качеството на професионалното образование, осигуряване на подкрепа за реализиране на двойната кариера на спортистите от спортния резерв на страната и изграждане на мотивираща среда за професионалната и личностната им реализация.

4. Обезпечаване на ключови специфични дейности в спортните училища, които не се осигуряват чрез делегирания бюджет: транспорт до спортните обекти, условия за възстановяване, екипировка, качествено хранене, тренировъчни лагери и др.

5. Определяне на едно национално държавно спортно училище, за което поетапно да бъдат осигурени модерна училищна сграда, съвременен общежитие и функционална спортна база за провеждане на учебно-тренировъчния процес.

6. Ресурсно осигуряване на дейността на Центровете за подготовка на резерв за спорта за високи постижения в държавните спортни училища.

7. Модернизиране и системно подобряване на дейностите на дирекция ККСМ в комплекса „Дианабад” чрез осигуряване на съвременна апаратура, изследователски методики и достатъчен брой медицински, спортни и други необходими профилирани специалисти.

8. Създаване на научно-приложни центрове към големите университети в страната, разполагащи с необходимия за целта капацитет, които да допълват този в НСА "Васил Левски".

9. Разработване на законопроект за насърчаване на инвестициите в спорта от страна на заинтересовани корпоративни субекти на основата на ясни критерии кой може да спонсорира и какво може да бъде спонсорирано.

10. Анализ на финансова целесъобразност; нужда от синхронизирани промени в съответните закони, данъчни и нормативни актове.

11. Осигуряване на качествени спортни съоръжения, екипировка, безопасни и сигурни условия за подготовка и състезания.

12. Стимулиране работата на висококвалифицирани треньори и адекватен щаб от осигуряващи специалисти в различни направления на спортната наука и медицина съобразно особеностите на вида спорт.

13. Подсигуряване на участие и спортна изява на включените в програмите за развитие на СВП национални и олимпийски състезатели във възможно най-голяма конкурентна среда.

14. Подсигуряване на подходящи климатични, инфраструктурни и ресурсни условия за подготвителни лагери чрез максимално използване възможностите на спортните бази, на които ММС е принципал, или в страни, с които има сключени споразумения за сътрудничество в спортното развитие.

15. Стимулиране на действия от страна на спортните федерации за осигуряване на достъп за елитни спортисти до възможности за обучение и получаване на професионално образование във висши училища; до програми за социална реадaptация, в т.ч. възможности за кариерно развитие след приключване на състезателната дейност (подготвеност за треньорска кариера, ролеви модели, заемане на ръководни длъжности, консултанти, експерти и други).

16. Регламентиране на партньорството от страна на ММС и спортните федерации с МВР и МО за включване на елитни спортисти в Центровете за елитен спорт към двете институции.

17. Създаване на структурно звено в рамките на ММС, отговарящо за планиране, насърчаване и координиране на политики и програми за двойната кариера на спортисти.

18. Създаване от финансираните с публични средства спортни федерации на научнообосновани методики и програми за проследяване на динамиката в развитието на специфичните за съответния спорт факто-

ри на спортните постижения в различните периоди на тренировъчния процес.

19. Ресурсно подпомагане на Научно-изследователска лаборатория в спорта към Софийския университет Св. Климент Охридски (лабораторията за допинг контрол) и предприемане на активни действия за нейната модернизация и международна акредитация.

20. Провеждане на обучителни програми и информационни кампании на състезатели и спортно-технически лица с цел насърчаване на поведение в съответствие с ценностите на чистия спорт и превенция на употребата на забранени субстанции и методи.

21. Прилагане на диференциран подход в образователните и информационните програми (съдържание, послания, комуникационни канали, включени дейности, методи на реализация) съобразно спецификите на целевата група и контекста на проявление на поведения, свързани с участие в манипулирани състезания.

Индикатори за проследяване на въздействия

- Брой картотекирани състезатели по възрастови групи в определен спорт.
- Съотношение картотекирани/реално участващи в състезания от ДСК.
- Брой български състезатели, участвали в регионални, континентални и световни първенства по различните видове спорт.
- Брой спечелени медали и призови класирания от национални и международни състезания, определени за значими в съответните програми на ММС.
- Брой и място на български спортисти в ранглистите на признатите от МОК международни спортни федерации.
- Брой възпитаници на спортните училища в национални формации и проектоолимпийски отбори.
- Брой спечелени медали и призови класирания от възпитаници на спортните училища от национални и международни състезания, определени за значими в съответните програми на ММС.
- Брой клубни състезатели в националните отбори (клубен принос).
- Брой на спортните федерации с изготвена научнообоснована методика за проследяване на динамиката в развитието на специфичните за съответния спорт фактори на спортните постижения в различните периоди на тренировъчния процес.

- Брой университетски научно-приложни центрове за спорт.
- Брой на проведените функционални изследвания на състезатели от различни нива по отделните видове спорт.
- Дял на картотекираните състезатели, подложени на редовни функционални изследвания по отделните видове спорт.
- Дял на федерациите с договорни отношения със спортен лекар.
- Дял на спортните федерации в договорни отношения със спортен/ни психолог/зи.
- Брой на спортните клубове, имащи достъп (чрез федерацията) или договорни отношения със спортен/ни психолог/зи.
- Дял на федерациите с разработени специализирани програми за превенция на допинга и манипулирането на състезания в съответствие с квалификацията и възрастта на спортистите.
- Дял на федерациите с разработени специализирани програми за превенция на манипулирането на състезания в съответствие с квалификацията и възрастта на спортистите.
- Брой проведени конференции и семинари за спортна подготовка по отделните видове спорт.

Стратегическа цел 4:

Изграждане, модернизация и поддържане в съответствие със световните стандарти на качествени и достъпни спортни обекти и съоръжения от национално и местно значение. Същитe са фундаментален фактор за насърчаване и развитие на физическата активност и спортуването на различните социално-възрастови групи граждани, дейностите на спортните организации, ФВС в детски градини, училища и университети, развитието на детско-юношеския спорт, спорта за високи постижения и провеждането на спортни събития от местен, национален и международен мащаб.

Мотиви и необходимост:

Един от ключовите фактори за създаване на мотивация и стимулиране на спортната активност сред хората са инвестициите в спортна инфраструктура, в т.ч. поддържане и развитие на спортни обекти и съоръжения, паркови пространства, туристически зони и трасета, велоалеи – по местоживееене, в кварталите, в училищата, в малките населе-

ни места и големите общински центрове. Осигуряването на адекватна инфраструктурна среда и условия за физически дейности, спортуване, тренировъчен процес и състезания се явява неразделна част от по-широката социална политика и институционален ангажимент на общините и ММС. Нормативната уредба за изграждане, управление и ползване на спортни бази следва да насърчава инвеститорите за дългосрочно публично-частно партньорство, но и дава възможност на спортните организации да се включват активно в тяхното устойчиво поддържане, стопанисване и споделено ползване. Необходимо е активно включване на спортно-туристическата инфраструктура, разширяване възможностите за спортуване, рекреация и отпих чрез обогатяване на броя, качеството, физическата, социалната и финансова достъпност на спортните обекти и съоръжения.

Продължението на инвестиционната политика в това направление цели осигуряване на достатъчно като брой, качество и максимална достъпност на глава от населението на спортно-рекреационна инфраструктура, поддържайки баланс, при който социалното търсене да не изпреварва предлагането. Въпреки, че трудно може да се докаже еднозначна и пряка връзка между ефекта от осигуряване на спортни съоръжения върху повишаване нивата на спортуване най-вече поради неравномерното им използване, от ключово значение е анализът на нуждите и предпочитанията в отделните райони на страната и въвеждане на дигитализирана система за перманентно проследяване на използваемостта и удовлетвореността. Информацията ще служи за адекватно планиране и насочване на инвестициите, в т.ч. обособяване на публично-частни партньорства. Постепенната и безусловна дигитализация на интегрирана информация за места и доставчици на услуги и възможности за спортуване в отделните населени места посредством развитието на онлайн навигаторите в уебстраниците на ММС, общини и спортни организации се явява важен инструмент за подобряване на информираността и достъпа на заинтересовани граждани и организации.

Оперативни цели

1. Разработване на съвременен инвестиционен план за изграждане, модернизация и управление на многофункционални спортни обекти и съоръжения на основата на обективно проучване на социалните нужди и потенциални икономически ползи.

2. Системно обновяване на спортната инфраструктура на територията на детските градини, училищата и висшите училища в страната.

3. Разработване на нормативна уредба за прилагане на приложимите национални и международни стандарти за обекти и съоръжения за физическа активност, физическо възпитание и спорт на територията на страната.

4. Осигуряване на улеснен публичен достъп до подробна актуална информация за възможността за ползване на спортните съоръжения от граждани.

5. Поетапно адаптиране на съществуващи и новоизграждащи се СОС за осигуряване на достъп за хора с увреждания.

6. Подобряване на физическата и транспортната достъпност до СОС.

7. Оптимизиране ефективността и ефикасността на управление на СОС с национално и общинско значение.

8. Ефективен контрол и мониторинг при планиране и реализиране на инвестиционната политика за изграждане и модернизация на спортно-рекреационна инфраструктура.

Дейности и механизми

1. Осъществяване на детайлно изследване на реалното състояние на спортните обекти и съоръжения на територията на всички български общини.

2. Обвързване изпълнението на инвестиционната политика в СОС и спортно-рекреационни зони, в т.ч. инфраструктура за спортно-туристическа дейност с конкретни потребности и нужди на жителите, демографски тенденции и реализиране на тренировъчни и състезателни дейности.

3. Разработване и въвеждане на нормативна уредба за прилагане на утвърдените национални и международни стандарти при изграждане и реконструкция на СОС, в т.ч. отчитане на транспортната и физическата достъпност.

4. Съдържателно развитие и дигитализиране на информацията относно местоположението, достъпността и състоянието на съществуващата спортна база, съоръжения и обекти за спортно-туристическа дейност.

5. Поетапно изграждане на многоспортови общински центрове за спорт, здраве и рекреация.

6. Въвеждане на система за регистриране и отчитане посещенията и използваемостта на СОС на основата на единна софтуерна програма.

7. Провеждане на регулярни фокусирани проучвания за профила на потребителите, честотата и модела на ползване; проследяване на удовлетвореността и подобряване на условията и услугите за различните групи граждани и организации, ползватели на СОС.

8. Стимулиране използването на екологично чисти и здравословни начини и средства за придвижване до СОС и публични места за отдых и рекреация (паркове, зони).

9. Създаване и ефективно въвеждане на критерии и изисквания при подбор и назначаване на управители на СОС; тяхната подготовка, квалификация, кариерно развитие.

10. Нормативно осигуряване на възможности и практики за споделено ползване на публични СОС.

Индикатори за проследяване на въздействия

- Резултати от реализирано национално проучване на реалното състояние на спортните обекти и съоръжения на територията на всички български общини.

- Дял на спортните обекти и съоръжения по отделните видове спорт, отговарящи на съответните стандарти за практикуване на вида спорт на определено ниво.

- Изпълнение на заложените в Националната програма за развитие: България 2030 в Приоритет „Спорт“ области на въздействие 12.4 „б“ и „в“ показатели относно спортната база в българските училища и спортните обекти и съоръжения за практикуване на спорт.

- Брой на спортните обекти и съоръжения спрямо броя на населението на общинско ниво.

- Брой потребители на спортните обекти и съоръжения за публично ползване.

- Брой на спортните обекти и съоръжения, пригодени за ползване от лица с увреждания.

- Брой на обновените спортни обекти и съоръжения на общинско и национално ниво в съответствие с установените национални и международни стандарти.

- Брой на обновените спортни обекти и съоръжения в образователните институции.
- Дял на образователните институции с отговарящи на стандартите спортни обекти и съоръжения.
- Създаден уеб навигатор относно местоположение, достъпност и състояние на съществуващата спортна база, съоръжения и обекти за спортно-туристическа дейност.
- Въведен единен софтуер за регистриране и отчитане посещението и използваемостта на спортния обект.
- Съотношение планирани/реално инвестирани финансови ресурси за реализиране на инвестиционната политика за спортни обекти и съоръжение по линия на общините и ММС.
- Брой публично-частни партньорства при поддържане и изграждане на спортна инфраструктура.

Стратегическа цел 5:

Подобряване на капацитета на публично финансираните български спортни федерации и клубове, адекватно подготвени както за осъществяване на тяхната мисия и цели за спортно развитие, така и като ключови партньори на държавата в реализацията на политики в сферите на здравната превенция, образованието, социалната интеграция, регионалното развитие и други свързани области.

Мотиви и необходимост:

Предизвикателствата на XXI век изискват публично финансираните спортни организации у нас непрекъснато да подобряват собствения си капацитет и нужда от професионализация като предпоставки за по-добро функциониране. Този процес цели да ги направи по-адаптивни към промените чрез използване на иновативни подходи за усъвършенстване на своите структури и вътрешни системи за постигане на широк кръг от цели и обществени очаквания.

Създаването и развитието на капацитет е отворен процес, а не фиксирана цел, чиито елементи могат да се променят във времето и не винаги се поддават на предварително планиране и контрол. Днешните български спортни федерации и клубове са част от високо динамична, турбулентна

и все по-конкурентна социално-икономическа среда, което ги подлага на непрекъснат натиск за промяна. За постигане на своите цели те трябва да изграждат партньорства и да реагират адекватно на нуждите на широк кръг субекти, от които зависят и взаимодействат. За да оцелеят, те трябва имат подходяща стратегия за развитие, адекватна структура, политика и компетентни ръководители, служители и доброволци, които осигуряват нужните способности и гъвкавост за приспособяване към динамичните промени.

Все повече финансирането с публични средства ще се обвързва с приноса и способността им да играят ролята на двигатели за социална промяна, т.е. делегиране на ясна социална отговорност за здравето и развитието на обществото в замяна на легитимация и ресурсна подкрепа. Всичко това обаче е свързано с изграждане на необходимия капацитет, който е различен при СВП, масовото спортуване и спортно-туристическата дейност. По този начин отделните спортове и спортни организации ще имат различно ниво и вид на нужния капацитет за управление на различните аспекти от дейността си, и не могат да бъдат третирани като едно цяло.

На практика спортните организации, реализиращи проекти по спортни програми на ММС или общините, трябва да развият специфични умения. Те се отнасят до осигуряване и координиране на ресурси от различни източници, като успоредно с това се учат не само как да използват тези ресурси за постигане на планираните цели, но и как да въздействат върху социални процеси, отчитайки както обективните условия, така и субективните възприятия.

Спортните организации у нас не разполагат със собствени спортни бази, което значително възпрепятства планирането на дейността, финансовото им здраве и стабилността на развитие. Социално-икономическите реалности в България извеждат проблема за търсене и на алтернативни източници за финансово осигуряване извън средствата по линия на ММС чрез възприемане на пазарните принципи и маркетинговите механизми.

Организационният капацитет представлява комбинация от специализирани знания, компетенции, активи, конкурентни предимства и изградена социална и институционална мрежа от партньорства, които позволяват на една спортна организация да генерира ресурси, да постига резултати, да създава обществени ползи, да се развива, адаптира, самообновява, самоуправлява и гарантира автономията и целостта си.

От фундаментално значение е и фактът, че макар и действащите към момента в страната над 100 лицензирани спортни федерации и повече от 3 800 клуба да се възприемат от ММС като партньори за реализация на

целите за международни успехи и/или масовизиране на спортуването, то те се различават като ниво на изградени способности за осъществяване на своите цели. Реално те са доста различни от гледна точка на структура, размер, обективни възможности, финанси, кадри, специализация, изградени партньорства и среда на съществуване, поради което имат и различни нужди от специализирана подкрепа.

Оперативни цели

1. Обективна оценка на нуждите и спецификата на публично финансираните федерации и клубове и създаване на механизми за целево подпомагане за подобряване на техните способности.

2. Подобряване на кадровото и методическото развитие на спортните федерации и клубове в общественополезна дейност за осъществяване на тяхната мисия и цели за спортно развитие.

3. Насърчаване на процеса на създаване, развитие, управление и трансфер на специализирано знание в условията на българските спортни организации.

4. Подобряване на способностите на лицензираните български спортни федерации и клубове като генератори на и/или партньори по инициативи и програми за здравна превенция, социална интеграция и други свързани области от значим обществен интерес.

5. Усъвършенстване и разширяване на механизмите за партньорство между лицензираните спортни федерации и клубове с държавата, общините, бизнеса, образователните институции и неправителствения сектор.

6. Внедряване на добри практики и технологични иновации в тренировъчния процес, подбора и развитието на състезатели, предоставянето на спортни услуги, администрирането и управлението.

7. Адаптиране на добри европейски и световни практики за анти-допингова и корупционна превенция; практикуване на спорт в сигурна среда; приобщаващи спортни дейности.

8. Подобряване на конкурентоспособността, социалното проникване и медийното позициониране на отделните спортове и развиващите ги организации.

9. Подобряване на привлекателността на българските спортни организации като структури за професионално и личностно развитие на спортни, технически и административни специалисти и доброволци.

Дейности и механизми

1. Оптимизиране на програмите на държавно и общинско ниво за финансиране на дейността на спортните клубове в общественополезна дейност.

2. Стимулиране на спортни федерации, които са изградили и поддържат дигитализирана вътрешна система за събиране и поддържане на определени данни за регистрирани спортуващи извън обхвата на картотекираните състезатели по възрастови групи.

3. Приемане и внедряване на дигитализирана система за картотекираните спортисти по възрастови групи на основата на унифициран софтуер, осигурен от ММС; интегриране на регистрите на картотекирани състезатели на спортните федерации с базата данни на ММС.

4. Въвеждане на изискване към лицензираните спортни организации да поддържат дигитализирано досие за пътя на спортно развитие на обещаващи и селектирани в националните отбори в съответните възрастови групи състезатели.

5. Насърчаване на спортните федерации, бенефициенти на средства по програми на ММС, да въведат система за категоризация на клубовете, развиващи ДЮС, съдържаща минимални стандарти и критерии за оценка и качество на условията и начина на тяхната работа. Това ще допринесе за по-добър контрол върху работата, стимул за подобряване на условията и възможност родителите да правят максимално информиран избор.

6. Подобряване на механизма за планиране, заявяване, прием, обучение и кариерна реализация на треньорите по вид спорт в съответните акредитирани за целта висши училища.

7. Експертно сътрудничество между лицензираните спортни федерации и НСА „Васил Левски“ при изготвяне на специфични за всеки спорт професионални стандарти от компетенции и умения, учебни планове, програми и стажантски практики.

8. Целево подпомагане от ММС на лицензираните спортни федерации относно създаване на вътрешна система, включваща критерии, изисквания и правила за заемане на длъжност, кариерно развитие, упражняване на професията, контрол на квалификацията и защита на трудовите права на треньорските кадри; програми за допълнително обучение и професионално усъвършенстване. Същият подход следва да се прилага и при висшите административни и управленски кадри – генерални секре-

тари/изпълнителни директори; технически директори; директори спортно развитие и други приложими изпълнителни позиции. Тяхното професионално усъвършенстване е възможно и чрез специализации във висши училища и/или програми за подобряване на административен капацитет по линия на съответните международни федерации и Международния олимпийски комитет.

9. Целево подпомагане на българските спортни федерации в реализацията на добре разработени мерки и програми за подкрепа на двойната кариера на елитни състезатели на основата на двустранни споразумения със съответните партньори – висши училища, ЦПО, работодатели, специализирани ведомства.

10. ММС да участва при определяне на изискванията за акредитиране на висши училища в професионално направление „Спорт“.

11. Максимално възползване от знанията, опита и задържане в спортната система в различни роли и позиции на прекратили кариерата си състезатели чрез програми за подготовка и обучение, в т.ч. и по линия на международните спортни федерации.

12. Възползване от възможности за практическо приложение на подписани международни споразумения в сферата на спорта.

13. Отваряне на спортните федерации и клубовете към партньорство с висши училища при набиране и подготовка на необходимите кадри в определени специализирани позиции, в т.ч. съвместни стажантски програми.

14. Развиване на целеви доброволчески програми сред ученици, родители, студенти и други социални групи; създаване и поддържане на актуална база данни.

15. Разработване и внедряване на система от вътрешни правила и механизми за насърчаване на „добро управление“ като демократични процеси и процедури, етични правила, диалог и консултиране с всички заинтересовани страни, политики за защита на правата и интересите, социално отговорни практики.

16. Обучения за подобряване на компетенциите и уменията на управленски и административен персонал в различни области на проектния мениджмънт, маркетинга, финансирането, дигиталните технологии, правото.

17. Възползване от опита, знанията и международния авторитет на български специалисти в различни сфери на спортното управление, администрация, технически дейности, наука и образование.

18. Регулярно организиране на /участие в обучителни форуми от национален и международен ранг за различни аспекти на физическата активност, физическото възпитание, тренировъчния процес, спортната наука, технологии, мениджмънт.

19. Възползване от външно финансиране за закупуване и надграждане на решения в областта на информационните и комуникационни технологии (например по линия на Министерството на иновациите и растежа през Националният план за възстановяване и устойчивост).

Индикатори за проследяване на въздействия

- Дял на федерациите, въвели дигитализирана система за събиране и поддържане на данни за регистрирани спортуващи извън обхвата на картотекираните състезатели по възрастови групи.

- Дял на федерациите, интегрирали регистрите си на картотекирани състезатели с базата данни на ММС.

- Дял на федерациите, въвели електронно досие за спортно развитие на обещаващи и селектирани в националните отбори в съответните възрастови групи състезатели.

- Дял на федерациите, въвели система за категоризация на клубове, развиващи ДЮС.

- Брой на партньорствата между федерации и ВУ при изготвяне на специфични за всеки спорт професионални стандарти от компетенции и умения, учебни програми и стажантски практики.

- Дял на действащите треньори по отделните видове спорт, взели участие в курсове и обучения за повишаване на квалификацията.

- Брой партньорства на федерации с висши училища, ЦПО, работодатели, специализирани ведомства относно осигуряване на възможности за двойна кариера на състезателите.

- Брой спортисти, обхванати в програми за осигуряване на двойна кариера.

- Брой спортни федерации и клубове, разполагащи с база данни на доброволците.

- Дял на федерациите, въвели вътрешни правила и механизми за насърчаване на т.нар. добро управление.

- Брой служители и администратори в спортни федерации и клубове, преминали през обучения за подобряване на компетенциите и уменията на управленски и административен персонал.

- Брой на българските представители в комисии и ръководни структури на международни спортни организации.
- Дял на привлечени и оползотворени ресурси от български федерации по програми на съответните международни федерации.
- Съотношение на финансирането от собствени приходоизточници спрямо публично финансиране по програми на ММС.

●
●
Стратегическа цел 6:

Оптимизиране на подхода и политиката на ММС и публично финансираните спортни организации относно стратегическото използване домакинството на международни спортни събития и състезания от ДСК.

Мотиви и необходимост:

Добре известно е, че спортните състезания са много различни от гледна точка на вид, мащаб, обхват, ресурсни нужди и потенциал за създаване на краткотрайни или дълготрайни, положителни, неутрални или негативни въздействия. Към момента акцентът е предимно върху влиянието на големи, имиджови спортни събития върху реномето на домакина, местната икономика и туризма, т.е. комерсиалната им страна. По този начин значително се пренебрегват възможностите за използването им за устойчиви положителни социални въздействия.

Сред съществените причини е и стремежът да се демонстрира способността за домакинстване на „престижни” събития с цел получаване на други състезания в бъдеще, без да се обръща достатъчно внимание на потенциала за повлияване нивата на спортуване. От фундаментално значение е да се вземе под внимание потенциалът на различните видове спортни събития за развитие на организационен капацитет и генериране на редица ползи предвид значителния брой турнири и състезания за различните възрастови групи и формати, които се провеждат на територията на страната. От друга страна обаче международни, национални или локални спортни състезания от по-малък и среден мащаб се провеждат много по-често, изискват по-малко публични финанси и са достъпни за по-широк спектър от български градове и общини. Желаните социални ефекти са естествен легитимен мотив за инвестирането на публични средства, особено предвид факта, че повечето спортни събития имат

ограничен или липсващ потенциал за икономически и туристически ефект.

Сред най-значимите социални ползи, които биха могли да се планират и извлекат от интелигентното използване на спортните събития, са подобряване на възможностите за активни занимания с даден спорт, наред със запазване или повишаване нивата на спортуващи. В основата на този стратегически хоризонт на използване на спортните събития от малък, среден и голям мащаб (от международен и местен характер) стои разбирането какво предварително може да се направи и как по-добре да се използват подобни възможности от различни членове на обществото – граждани, спортни организации, спортуващи, млади състезатели, треньори, съдии, доброволци, технически лица, държавни и общински власти, образователни институции, частен сектор.

Оперативни цели

1. Подобряване на условията и възможностите на страната за привличане и домакинство на значими международни спортни събития.

2. Системно актуализиране от ММС на критериите за планиране, кандидатстване и максимално ефективно използване на домакинства на международни спортни състезания от страна на българските спортни федерации.

3. АУС „Академик“/БОК, съвместно с ММС, да разработят проект за кандидатстване и спечелване на домакинство до 2034 година на световна студентска Универсиада/ младежки Олимпийски игри.

4. Лицензираните спортни федерации в партньорство с държавни и общински институции да продължат процеса на активно сътрудничество със съответни международни спортни организации относно устойчиво присъствие в техните календари на утвърдени и нови значими спортни събития в България.

5. Лицензираните спортни федерации да изградят системи от специфично базирани индикатори за определяне на социалните и по отношение на отделен спорт въздействия след провеждането на международни прояви на територията на България.

6. Подобряване качеството на взаимодействие при формиране на партньорски мрежи за максимално възползване от възможностите на провежданите на територията на страната спортни събития.

7. Подобряване на междуинституционалното взаимодействие при разработване на държавните календари по отделните видове спорт с оглед извличане на максимални социални ползи.

8. Насърчаване развитието на доброволчеството чрез участие в спортни събития от МСК и ДСК.

9. Продължаване на процеса на прилагане на международни конвенции и харти относно борбата с манипулации на спортни състезания и насилие над зрителите на спортни събития.

Дейности и механизми

1. Целенасочено подобряване чрез експертно и междуинституционално сътрудничество на способностите за планиране, управление и стратегическо използване потенциала на спортните събития от страна на българските федерации, клубове, общини, образователни институции, граждански общности, бизнеса.

2. Въвеждане на изискване към проектите на кандидатстващите за финансиране по съответните програми лицензирани спортни федерации да е приложен конкретен план за активация и използване на състезанията от МСК и ДСК, реализирани на територията на страната.

3. Създаване и реализиране на общи програми, дейности и инициативи около дадено спортно събитие или комбинация от такива между различни заинтересовани субекти.

4. Създаване от ММС съвместно с българските спортни федерации и възприемане на интегриран модел за спортните събития с водещ приоритет върху социалните ефекти в съчетание с икономически, културни, комуникационни, инфраструктурни и екологични измерения (където е подходящо).

5. Активно изучаване и адаптиране на добри практики от световния опит при организиране, активиране, рекламиране и изследване на ефектите от спортни събития от международен, национален или регионален мащаб като високо стойностен и социално-икономически значим фактор.

6. Включване на проектите за привличане на значими международни състезания в България в стратегиите за развитие на туризма, регионите и други важни икономически отрасли чрез пряко ресурсно ангажиране от съответните заинтересовани бизнес структури, общински и държавни институции.

7. Споделяне на финансовите ангажименти при заплащане на такси за домакинство към МСФ след прецизиране на ползите и одобрение на реалистичен план за реализиране на комплекс от социално значими ефекти.

8. Комуникиране на опита, уроците и добрите практики от интелигентното възползване от широката гама от спортни събития като основа за активация и надграждане от страна на други заинтересовани субекти.

9. Ефективно прилагане на критериите и изискванията за подпомагане и максимално използване на потенциала от домакинството на значими международни състезания на територията на страната.

10. Завършване на процеса на ратификация на Конвенцията от Маколен относно манипулирането на спортни състезания.

11. Насърчаване на българските спортни федерации при разработване на съвместни проекти за кандидатстване на престижни международни състезания с федерациите на други страни.

12. Създаване на експертни панели в помощ на общините и спортните организации при разработване на планове за максимално ефективно използване на спортни събития за стимулиране на спортното участие и развитие на спортовете. Уместно е да се включват представители на заинтересовани организации и сектори, академични среди, както и хора с експертиза и опит в други, не пряко свързани със събитието сфери.

13. Прилагане на стратегия за диверсификация на състезанията от ДСК за различните възрастови групи в други части от страната с цел популяризиране или утвърждаване на завоювани позиции.

14. Разработване и ефективно прилагане на програми за набиране, подготовка, мотивиране и запазване на доброволчески ресурс сред различни социално-възрастови групи на ниво спортни федерации, клубове, образователни институции и общини.

Индикатори за проследяване на въздействия

- Брой проведени състезания от ДСК по различни възрастови групи.
- Съотношение картотекирани/реално участващи в състезания от ДСК.
- Брой населени места, домакини на състезания от ДСК в различни възрастови групи.
- Брой домакинства на международни състезания съобразно категориите, дефинирани в Програмата за финансово подпомагане на домакин-

ства на международни спортни състезания на територията на Република България.

- Брой спечелени медали и квоти от български спортисти в международни състезания на територията на страната.

- Разработена система от специфично базирани индикатори за определяне на социалните, икономическите и по отношение на отделен спорт въздействия след провеждането на международни прояви на територията на България.

- Дял новозаписани деца и ученици в съответните клубове по вид спорт.

- Включване на значими международни спортни събития у нас в стратегиите на различни заинтересовани организации и институции.

- Брой включени и обучени нови доброволци и равнище на запазване на съществуващите при домакинство на международни спортни състезания.

- Реализирани дейности за промотиране на различни видове спорт сред целеви групи по време на състезания от ДСК и МСК.

- Брой съвместно организирани международни състезания с други страни.

- Брой проведени семинари и обучения около състезания от ДСК и МСК.

- Уникални и повтарящи се посещения на интернет страници и социални медии на българските спортни федерации при домакинство на международни състезания на територията на страната.

- Ниво на медийно отразяване от български и чуждестранни медии на международни състезания на територията на страната.

- Регистриран брой посещения на живо на спортни събития от ДСК и МСК.

- Брой посетители/туристи по време на международни състезания на територията на страната.

- Дял на туристите, научили за страната покрай състезанието и/или посетили България след неговия край.

- Брой създадени временни и постоянни работни места, свързани с международни състезания на територията на страната.

- Дял на финансиране на събитието от собствени източници спрямо публично финансиране.

ЧАСТ III:

Управление и междуинституционално сътрудничество

Устойчивото практикуване на физически активности, спортни занимания и спортно-туристически дейности зависи от капацитета на ангажираните институции да създават и поддържат съответните възможности и условия, които се обуславят от целева държавна и общинска политика и дългосрочна инвестиционна стратегия. Постигането на адекватни равнища на съгласуване и координация във визии, стратегии, цели, политики, ресурси и действия на ангажираните с проблема организации и институции изисква прилагането на механизми за междуинституционално и междусекторно взаимодействие в процеса на изработване и осъществяване на държавната политика и дейностите в системата на ФВС.

Стратегията трябва да бъде в съответствие с установените демографски реалности в България и прогнозите за техните промени в следващото десетилетие. Всичко това изисква да се вземе под внимание динамиката на развитие на демографските процеси и тенденции, регистрирани при последните две преброявания на населението на България, съответно през 2011 г. и 2021 г., извършени от НСИ.

На тази основа формулираните стратегически цели, мерки и механизми за реализиране на държавната политика в областта на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност са съобразени със социално-демографската структура на населението.

III.1. Демографско състояние

Установява се, че в периода между последните две преброявания населението на страната е намаляло с 844 781 души или с 11.5%. Резултатите показват, че средногодишният темп на намаление на година се увеличава с 1.2 за времето от 2011 г. до 2021 г. Двете основни причини за общото намаление са: отрицателният естествен прираст – 59.3% и външната миграция – в 40.7%.

От гледна точка на структурни териториални специфики към м.09.2021 г. България е разделена на 6 района, 28 области и 265 общини. Населените места в страната са 5 257, от които 257 градове и 5 000 села. В градовете живеят 4 782 064 души или 73.3%, а в селата – 1 737 725 души или 26.7% от населението на страната. С жители над 100 хил. души са шест града в страната (София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе и Стара Загора), в които живеят 34.5% от населението на страната или всеки трети. Най-голям е броят на населените места с население от 1 до 199 души – 2 561.

Половината от хората (51.2%) живеят в Югозападния и Южния централен район, а най-малък по брой на населението е Северозападният район – 10.6% от населението на страната. Най-голяма по размер остава София-град с население 1 274 290, следвана от областите Пловдив (634 497), Варна (432 198) и Бургас (380 286). В тези четири най-големи области живее 41.7% от населението на страната. Най-малка е област Видин с 1.2% от общото население. Столицата (-1.3%), както и София-област (-6.3%) се оказват с най-малка загуба на население.

Остават големи и различията в броя на населението по общини. В 83 общини има под 6 000 човека и в тях живее 4.7% от населението на страната. Осем общини са с население над 100 000 човека или 40.2% от населението на страната. Най-голям е броят на общините с население от 10 000 до 20 000 души – 62, като относителният дял на хората в тях е 13.7%.

От фундаментално значение за управлението на процесите и реализацията на залегналите в Стратегията мерки е реалната ситуация с възрастовата структура на населението в страната.

Продължава процеса на демографско остаряване, който се изразява в увеличаване на абсолютния брой и относителния дял на населението на възраст над 65 години – 1 532 667 души или 23.5% от населението на страната. Спрямо предходното преброяване населението в тази възрастова група се увеличава с 12.6%.

Населението в активна възраст (15-64 години) е 4 069 400 души (62.4%), като за последните 10 години е намаляло с 19.1%. Делът на населението в тази възрастова група е най-висок в столицата – 65.8%. Общо в осем области този дял е по-висок от средното за страната.

Делът на най-младото население (до 14 г.) се увеличава с 0.9% от общото население, но абсолютният брой на подрастващите в тази възрастова група намалява от 975 000 през 2011 г. на 918 000 през 2021 г. или спад от 5.9%. Най-много младо население живее в областите Сливен (18.7%), Бургас (15.3%) и Ямбол (15%), а с най-нисък дял са Смолян (11%), Видин (11.5%) и Габрово (11.7%).

Тенденцията на застаряване има пряко отражение и върху категорията хора в трудоспособна възраст, която възлиза на 3 815 000 души или 58.5% от населението на страната, като делът им е спаднал с 16.7% в сравнение с последните десет години.

Основните демографски проблеми са свързани със съотношението младо-възрастно население поради свръхвисоката смъртност и спада на броя на младото активно, трудоспособно население и големите териториални демографски диспропорции в страната. Те имат пряко отражение върху функционирането на социалните системи, острия дефицит на трудова сила, етническата картина и обезлюдяването на цели териториални единици.

По прогностични данни от изследването „Хоризонт 2030: Демографски тенденции в България“ (Бърдаров, Илиева, 2018) на база тенденциите от досегашното демографско развитие населението на страната до 2040 г. се очаква да намалее с една четвърт, т.е. до 5 359 000 души. Очаква се градското население да достигне 79%. В условията на задълбочаваща се демографска криза бъдещото развитие на градовете у нас ще се определя от възможностите им да задържат и привличат към себе си активно, трудоспособно население. Най-голям спад на населението се очаква да настъпи в групата на градовете с под 3 000 човека, като тази група ще достигне 81% през 2030 г.

Що се отнася до тенденциите при възрастовата структура, очаква се намаляване на броя на населението в под трудоспособна възраст с 23.4%, делът на което през 2030 г. ще съставлява 12.4% от населението на страната. Хората в трудоспособна възраст се очаква да намалее с 1/5, чиито дял ще достигне 66.7% от населението, докато групата на над трудоспособното население ще намалее с 8%, но относителния му дял ще нарасне за сметка на трудоспособното население с 2%.

Очертаните тенденции предполагат отчитане на спецификите в социално-демографската структура, нуждите, мотивацията, психологическите нагласи, икономическите възможности, териториалните и етнокултурните пластове при планирането и реализацията на целенасочени мерки, дейности, програми и инвестиционни планове на спортна тематика.

III.2. Министерството на младежта и спорта

Министерството на младежта и спорта е основен орган на изпълнителната власт, който е първостепенно отговорен за осъществяване на координацията, управлението и цялостния контрол върху изпълнението на Националната стратегия за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност 2023–2034 г. Практическата дейност на министерството се основава на националното законодателство, като е насочена към:

- Популяризиране на здравословния начин на живот и укрепваща здравето физическа активност.

- Изпълнение на Националната стратегия за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност.

- Изготвяне и управление на Национална програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност с четиригодишен срок, съобразена с визията, мисията, основните цели, заложените дейности и политики в Националната стратегия.

- Утвърждаване на целеви програми за изпълнение на Националната програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност и Националната стратегия.

- Водеща роля при изготвяне и управление на междусекторни целеви програми в съответствие с Националната стратегия и националните програми.

- Изготвяне на предложения за актуализация на нормативна уредба за цялостно осигуряване на функционирането на системата за физическо възпитание и спорт и спортно-туристическата дейност.

- Администриране на процеса по лицензиране на спортните организации и организациите за спортно-туристическата дейност в обществена полза.

- Взаимодействие с националните и местните органи на спортните организации при осъществяването на Националната стратегия и Националната програма.

- Водеща институция при координиране на взаимодействието между държавните, общинските власти и спортни организации в обществе-

нополезна дейност за развитието на физическото възпитание, спорта, спортно-туристическата дейност и на спортната инфраструктура.

- Осигуряване на условия за научноизследователска и приложна дейност в областта на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност.

- Сътрудничество и подпомагане на дейностите по кандидатстване и реализиране на домакинства на международни спортни събития и форуми в случаите, когато същите отговарят на критериите и целите за положително въздействие.

- Информационно осигуряване чрез управление и поддържане на необходимите за изпълнението на настоящата стратегия и предвидените в нормативната база електронно четими регистри.

- Финансово и друго ресурсно осигуряване на спортните организации според предвидените в закона случаи.

- Управление на спортните обекти и съоръжения от национално значение, както и водеща роля при планирането и реализирането на нови такива.

- Насърчаване на предоставянето на равен достъп до спортни дейности за хора в неравностойно положение, хора с увреждания и рискови групи.

- Прилагане на принципите на “добро управление” и насърчаване на прилагането им от партньорските организации и институции при изпълнението на дейностите по настоящата Стратегия.

- Организиране, насърчаване и съдействие при провеждането на информационно-разяснителни кампании и взаимодействие със съответните ангажирани организации и институции при провеждането на дейности за превенция на:

- употребата на забранени субстанции и забранени методи в спорта;
- противообществените прояви по време на спортни мероприятия;
- манипулациите и корупцията в спорта, съвместно с ръководители на заинтересовани органи и лица.

- Приоритетна роля при: осъществяване на контрол според ЗВФС; изпълнението на Националната стратегия за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност, Националната програма и целевите програми.

- В областта на международната дейност – поддържане на обмена на знания и опит между държавите членки на Европейския съюз и Европейската комисия, засилване на диалога и сътрудничеството на равнище

европейски структури със спортното движение и други заинтересовани страни и институции, както в областта на спорта и физическата активност, така и извън нея.

За изпълнение на Националната стратегия за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност 2023–2034 г. ще се разработват четиригодишни национални програми за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност и мерките за реализиране на политиките. Те трябва да съдържат и план за действие с конкретни задачи за реализиране на поставените цели и мерки, индикатори, източници на финансиране, индикативни срокове и отговорни институции. Националните програми ще отразяват финансовите ресурси от държавния бюджет, общински бюджети, средства от фондовете на ЕС, както и възможности за финансиране по линия на други финансови източници и инструменти.

За пълното реализиране на заложените цели, политики и дейности по Стратегията ММС установява конструктивни отношения с други централни ведомства, местните органи на самоуправление, научни институции и преди всичко с обществените спортни организации.

III.3. Междуинституционално сътрудничество и координация

От целия широк спектър от фактори, които определят достигането на социално значими резултати при изпълнението на формулираните стратегически и оперативни цели на Стратегията, междуинституционалното сътрудничество е ключов компонент, въздействащ върху развитието на процеса. За целта е необходимо регламентиране на механизмите на това междуинституционално взаимодействие при изпълнението на Стратегията. Този процес ще бъде активно подпомаган от дигитализацията на всички административни дейности, услуги и процеси в страната чрез предстоящото въвеждане на електронно управление (Закон за електронното управление; Закон за достъп до обществена информация; Закон за достъп до пространствени данни). Основата на това стратегическо партньорство се формира върху общи споделени ценности и приоритети съобразно съответните закони и съпътстващи ги нормативни актове, които регулират тяхната дейност и се явяват пресечна точка в определени направления и политики от Стратегия 2023-2034.

Посочените по-долу закони съдържат или се явяват пресечна точка по отношение на изпълнението на изведени цели, политики, дейности и механизми от настоящата Стратегия. Ключови партньори на ММС за реализация на Националната стратегия за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност (2023–2034 г.) приоритетно се явяват следните държавни, общински, научни, академични и обществени организации и институции:

- Министерство на образованието и науката – *Закон за висшето образование; Закон за предучилищното и училищното образование; Закон за професионалното образование и обучение; Закон за насърчаване на научните изследвания;*

- Министерство на здравеопазването – *Закон за здравето;*

- Министерство на туризма – *Закон за туризма;*

- Министерство на финансите – *Закон за публичните финанси; Закон за управление на средствата от европейските фондове при споделяно управление; Закон за финансовото управление и контрол в публичния сектор; Закон за хазарта; Закон за държавния бюджет;*

- Министерство на труда и социалната политика – *Закон за социалните услуги; Закон за равнопоставеност на мъжете и жените; Закон за здравословни и безопасни условия на труд; Закон за хората с увреждания; Закон за закрила на детето;*

- Министерство на регионалното развитие и благоустройство – *Закон за регионалното развитие; Закон за устройство на територията;*

- Министерството на вътрешните работи – *Закон за МВР; Закон за опазване на обществения ред при провеждане на спортни мероприятия;*

- Министерството на отбраната – *Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България;*

- НСОСРБ и общините – *Закон за общинската собственост;*

- Антидопингов център – *Закон за физическото възпитание и спорта;*

- Национална спортна академия „Васил Левски“;

- Специализирани звена в други висши училища, които имат пряко отношение към медицинското, технологичното и научно-информационното осигуряване на различни направления и дейности от системата на ФВС;

- Национален статистически институт – *Закон за статистиката;*

- Институти на Българската академия на науките (Закон за БАН) и други научни организации;

- Български Червен Кръст – *Закон за БЧК*;
- Български институт за стандартизация – *Закон за националната стандартизация*;
- Български институт по метрология – *Закон за измерванията*;
- Други институции, които могат да се включат в хода на изпълнението на стратегическите задачи и след актуализиране на законовата рамка.

С оглед подобряване на координацията и съгласуване на междусекторни политики, стратегии, ресурси и действия се предвижда създаване на междуинституционални работни групи. Същите ще:

- разработват съвместни национални и междусекторни програми;
- организират и координират процеса по наблюдението, контрола и отчитане на изпълнението;
- изготвят планове за действие за изпълнението на четиригодишните национални програми за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност и предлагат за одобрението им от Министерския съвет;
- координират осигуряването на съответствие на националните и секторните стратегии, планове и програми;
- следят за напредъка при постигането на целите и приоритетите на Националната стратегия 2023–2034 г. и ще изготвят препоръки за коригиращи мерки.
-

III.4. Финансиране на дейностите и контрол на разходите

С цел ресурсно осигуряване на средствата за финансиране на съответните политики и мерки националните програми следва да са обвързани със средносрочната фискална рамка и националния бюджет, отчитайки инфлационните процеси и икономическите реалности. Реализацията ще бъде съпътствана от ежегоден отчет за изпълнението на мерките и дейностите по отделните стратегически цели и приоритети, като информацията за това ще бъде изготвяна от съответните ангажирани институции.

Осигуряването на ефективни финансови механизми за реализация на целите на настоящата Стратегия предвижда:

- бюджетни средства в рамките на всяко ведомство, ангажирано в изпълнение на стратегическите цели, политики и дейности;
- общински бюджети;
- участие в международни програми и проекти за ползване на финансови средства от фондовете на Европейския съюз и други организации.

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Алфа Рисърч. Социологическо проучване за качеството на живот в София, 2018 г.
2. Бърдаров, Г., Илиева, Н. Хоризонт 2030: Демографски тенденции в България. Фондация „Фридрих Еберт”, 2018 г.
3. Глобал Метрикс. Представително социологическо изследване върху нагласите за бъдещото развитие на София и крайградските територии, 2019.
4. Доклад за състоянието на здравеопазването в Европейския съюз през 2019 г. https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/state/docs/2019_companion_en.pdf
5. Насоки на ЕС за физическа активност. Препоръчителни политически действия в помощ на физическата активност за укрепване на здравето, Брюксел, 2008. https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/policy_documents/eu-physicalactivity-guidelines-2008_bg.pdf
6. Национална програма за развитие: България 2030. Детайлизирана стратегия. МФ. <https://www.minfin.bg/bg/1394>
7. Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022 г. ММС. http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/Strategia_2012-2022.pdf
8. Национална стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта 2015–2024 г. ММС. <http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/2015/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%8F-final-2.pdf>
9. Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България 2019–2030 г., Министерство на труда и социалната политика. <https://www.mlsp.government.bg/uploads/1/national-agieng-strategy-2019-2030.pdf>
10. Национална стратегия за хората с увреждания 2021–2030 г. МТСП. <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1342>
11. НСИ. Преброяване 2021. Население към 7 септември 2021 година: Окончателни данни. https://nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_population.pdf
12. НСИ. Демографска прогноза за населението на Столична община до 2050 година.

13. Препоръка на Съвета на ЕС от 26.11.2013 г. относно насърчаването на укрепваща здравето физическа активност в различните сектори (2013/C 354/01). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1204\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1204(01)&from=EN)
14. Сова Харис. Национално проучване и анализ на степента на информираност на населението относно последствията за здравето от липсата на физическа активност и степента на готовност за промяна на нагласите за повишаване на физическата активност като начин за повишаване качеството на живот сред общото население на страната на възраст 18-65 години. Възложено от МФВС, като част от проект „Никога не е късно за ново начало“, 2011 г.
15. Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България 2021–2030 г. МОН
16. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2021)5 of the Committee of Ministers to member States on the Revised European Sports Charter. <https://rm.coe.int/recommendation-cm-rec-2021-5-on-the-revision-of-the-european-sport-cha/1680a43914>
17. Eurostat. How much do governments spend on recreation and sport? 2018. <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/edn-20200923-1>
18. Sandanski, I., Girginov, V. (2020). Bulgarian Fitness Industry: Policies, Processes and Providers. In: Scheerder, J., Vehmas, H., Helsen, K. (eds) The Rise and Size of the Fitness Industry in Europe. Palgrave Macmillan, Cham., pp. 95-115.
19. Special Eurobarometer 525, Report. Sport and Physical Activity. Survey conducted by Kantar at the request of the European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2022. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668>
20. Special Eurobarometer 472, Report. Sport and Physical Activity. Survey conducted by TNS opinion and social at the request of the European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2017. <https://www.europarc.org/wp-content/uploads/2020/01/Special-Eurobarometer-472-Sports-and-physical-activity.pdf>
21. World Health Organization (Regional Office for Europe). Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025, 2016. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0014/311360/Physical-activity-strategy-2016-2025.pdf